

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
МУЗЕСЗНАВСТВА**

ДИПЛОМНА РОБОТА

освітнього ступеня «Бакалавр»

**на тему: «ФОЛЬКЛОР ЯК ФОРМА ІСНУВАННЯ ДУХОВНОЇ
КУЛЬТУРИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ:
ЖАНРОВО-ВИДОВА ПРОБЛЕМАТИКА, НОСІЇ, ФОРМИ
РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ»**

Підготувала: здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
IV курсу денної форми навчання
галузі знань 02 Культура і мистецтво
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»
Баніт Вікторія Михайлівна

Науковий керівник: викл.
Сніжко Лідія Потапівна

Рецензент: заступник начальника
управління культури і туризму
Хомяк Світлана Борисівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ФОЛЬКЛОР ЯК ОДИН З ВИДІВ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	6
1.1. Історіографія фольклору, виникнення та розвиток в межах України	6
1.2. Особливості та специфіка українського фольклору, його актуальність в культурному просторі нашого часу.....	22
РОЗДІЛ 2 ФОЛЬКЛОР ЯК ЧАСТИНА ІВЕНТ ІНДУСТРІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ	34
2.1. Форми репрезентації та носії фольклору в культурній сфері України	34
.....	46
2.2. Застосування різних видів фольклору в івент менеджменті сьогодення .	57
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фольклорний рух в минулому столітті став системним та планомірним дослідження стрімко зникаючої традиційної народної культури. Це був частково стихійний процес підтримки, збереження та пошуку шляхів перенесення фольклору з вмираючого села в міське середовище.

Початковими ідеями фольклорного руху були збереження та консервація для майбутніх досліджень (і, можливо, відродження) кращих зразків нематеріальної культурної спадщини нашої країни, а також трансляція та популяризація фольклору серед усіх соціальних верств та груп суспільства. Слід зазначити, що на сьогоднішній день фольклорний рух продовжує свою діяльність. Можна сказати, що завдяки йому було створено особливе фольклорне середовище, яке поєднує людей по всій країні різного соціального статусу та віку. У кожному великому місті, обласному центрі, а також у деяких районних центрах тепер існує ціла мережа фольклорних спільнот, які з кожним роком залучають до свого середовища все більше нових учасників.

Аналіз використаної літератури. Наукові розвідки, присвячені фольклору як формі існування духовної культури, можна згрупувати наступним чином: аналіз фольклорних фестивалів (А. Акопян, Ю. Бондарева); дослідження історичного зародження та розвитку фольклору (О. Бріцина, М. Лановик, З. Лановик); сучасний фольклор (М. Вовк, І. Грищенко, М. Дмитренко, Ж. Денисюк, М. Сердюк, Р. Сердега, Є. Сівак, І. Добош, А. Кузан); фольклор як частина івент-індустрії (Н. Данилка, І. Пахолук).

Отже, аналіз спеціальної літератури показав, що наукові розвідки спрямовані на дослідження історичного становлення та розвитку фольклору, сучасні репрезентації фольклору, однак дослідження щодо фольклору форми існування духовної культури в умовах сьогодення є нечисленними, що зумовлює актуальність даної теми, враховуючи її важливість для подальшого розвитку фольклорного руху.

Мета дослідження – продемонструвати фольклор як форму існування духовної культури в сучасних умовах розвитку суспільства та культури.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати історіографія фольклору, виникнення та розвиток в межах України.
2. Розкрити особливості та специфіка українського фольклору, його актуальність в культурному просторі нашого часу.
3. Проаналізувати форми репрезентації та носії фольклору в культурній сфері України.
4. Визначити застосування різних видів фольклору в івент менеджменті сьогодення.

Об'єкт дослідження – фольклор як форма вираження духовної культури.

Предмет дослідження – фольклор як форма існування духовної культури в умовах сьогодення, його жанрово-видова проблематика, носії та форми репрезентації.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що здійснено комплексний аналіз сучасного вираження фольклору в українській культурі, відображено сучасних виконавців фольклору та форми репрезентації фольклору.

Практична значимість – результати дослідження можуть бути використані для поглиблення знань про сучасний фольклор та його розвиток в майбутньому; формування сучасних підручників, курсів з фольклору.

Структура дослідження. Робота над дослідженням сформувала відповідну його структуру, що складається із **Вступу** (в якому розкрито актуальність теми, визначено мету та завдання роботи, предмет та об'єкт наукового пошуку, проведено аналіз джерельної бази, визначено структуру дослідження), **Основної частини** (що складається з двох розділів, у яких основна увага звернута на історико-теоретичні зародження та розвитку фольклорного руху на території України, виявлення сучасних носіїв фольклору та форми репрезентації сучасного фольклору, застосування різних

видів фольклору в івент менеджменті сьогодні, *Заключної частини*, у якій підведено підсумки стосовно проведеної роботи. Загальний обсяг роботи – 67 сторінок, обсяг джерельної бази – 41 джерело.

РОЗДІЛ 1

ФОЛЬКЛОР ЯК ОДИН З ВИДІВ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

1.1. Історіографія фольклору, виникнення та розвиток в межах України

Фольклор завжди охоплював низку вірувань, від існування фей, які танцюють у певних місцях, коли повний місяць, до існування чудовиськ, мавок та віри в те, що відьми можуть перетворюватися на зайців і красти молоко у корів. Багато з наших найвідоміших історій, про драконів, чорних собак, келпі чи хобів, є фольклорними; вони містять мотиви, які зазвичай зустрічаються в інших історіях, розказаних по всій Європі, або вони пов'язані з віруваннями, які широко поширені на всіх континентах.

Відомість фольклору у всьому світі може полягати в тому, що вони вкорінені в загальнолюдському досвіді. Наша спільна біологія та універсально схожі життєві цикли, від народження, шлюбу, виховання дітей, старіння та смерті, можуть породжувати загалом схожі історії: про справжнє кохання чи небезпеки виховання дітей, або марні спроби подолати бар'єр між життям і смертю. Такі дилеми та труднощі є спільними для людей, де б вони не жили, породжуючи універсальні моделі у світовому сховищі традиційного фольклору.

Експерти розходяться в думках щодо того, як саме історії розвиваються та поширюються з місця на місце, але очевидно, що міфи та легенди завжди відігравали важливу роль у нашій культурі. Короткі казки мають вирішальне значення для передачі важливої інформації чи життєвих уроків у формі, що запам'ятовується – слід згадати казку про Івасика-Телесика, яка добре відома не одне покоління, або ж казку «Пан Коцький», яка цікава і сучасним дітям. Отож, корисні знання передаються з покоління в покоління в короткій і зрозумілій формі. Вони пояснюють, чому маленьким дітям не можна дозволяти блукати біля небезпечної водойми або чому було б поганою ідеєю підніматися в гори поодиночі. Групи люди, які знають, як передавати такі

історії, покращують шанси на життя тих, хто їх чує, а ці люди, у свою чергу, передають історії своїм дітям.

Традиційно фольклор часто пов'язаний з етичними чи моральними питаннями або дозволяє зрозуміти, як думають інші люди. Тому фольклорні історії наполягають на тому, що є речі, які необхідно виконувати свої обіцянки – і уникати необдуманих обіцянок; що мужність і наполегливість будуть винагороджені і що зло врешті-решт буде покарано. [41].

Один із найкращих способів отримати уявлення та зрозуміти шляхи нації – це глибше поглянути на їхній фольклор – а в Україні є багато захоплюючого фольклору! Традиційний український фольклор – від химерного вбрання до яскраво розписаних яєць – це, як правило, художнє вираження багатьох фундаментальних вірувань українського суспільства.

Багато з цих практик використовувалися протягом сотень років і продовжували відігравати невід'ємну роль у суспільстві, незважаючи на політичні та релігійні реформи. Багато в чому український фольклор є способом висловлення у простих людей своїх уявлень про навколишній світ. На цій фольклорній сторінці ми зосередимося на кількох основних аспектах українського фольклору [40].

Можливо, перший аспект фольклору, це сильна ностальгія за старовинним одягом. Багато чоловіків і жінок похилого віку сьогодні можуть з теплотою згадувати велике свято своєї молодості, де носили традиційний одяг і дотримувалися традиційних звичаїв. На окремих заходах – особливо в сільській місцевості – на вибір сукні велике значення має нагода та сезон. Велику увагу було приділено тому, щоб представити гарний, добре виготовлений, зшитий вручну одяг, який відображав би звичаї та традиції регіону, з якого походив власник. Цей гарний старовинний одяг часто щедро прикрашений вишивкою та косами. Особливий стиль одягу зазвичай змінювався від однієї географічної області до іншої, і це означає, що існує приголомшлива різноманітність старовинного одягу, який зараз можна побачити в музеях України. Сорочки, зокрема, дають цікаве уявлення про

культуру українського одягу. Добре пошита, гарно вишита сорочка робила майстрині як рекламу її швейної майстерності та вказівку на її придатність як господині. Візерунки, вишивки, які люди обрали в минулі часи, змінювалися відповідно до тогочасної моди, але певні символи, такі як дерево життя, сонце чи місяць, використовувалися досить часто. Більшість роботи по вишивці виконувалася в холодну зиму, коли виїзд на свіжому повітрі був обмежений.

У середньостатистичної людини була невелика кількість нарядів, кожен з яких відповідав певному використанню. Картата «плахта» була різнобарвним одягом, який використовували на святкових подіях, тоді як більш міцна спідниця «запаска» була для повсякденного носіння. Молоді незаміжні жінки дуже пишалися своїм волоссям і носили його, заплетене в косу, прикрашене стрічками та квітами та відкрите для стихій протягом літніх місяців. Після одруження вважалося дуже важливою справою сховати волосся під очіпком – швидше за все, через магичні властивості, які приписували волоссю в минулі часи. Зимові пальта носили овчину для тепла, тоді як важкі зимові черевики часто збиралися влітку, коли жінки часто ходили босоніж. Навіть сьогодні одяг, який зазвичай виставляється в музеях або ховається в скриню, може розповісти найчарівнішу історію.

Іншим аспектом фольклору, який особливо помітний під час Великодня, є писанки. Писанки - українська версія великоднього яйця, а традиція розписувати яйця у пасхальні місяці виникла задовго до того, як до країни прийшло християнство. Насправді ця традиція сягає своїм корінням у стародавні язичницькі традиції, де яйце служить символом сонця, весни та відновлення росту та природи. Ця давня традиція, якій принаймні 3300 років, увійшла в християнські вчення і стала основним звичаєм у сучасному світі. Яйця витончено прикрашені красивими візерунками та малюнками, і шанувальник повинен повернути яйце, щоб побачити всі грані його краси. Візерунки виразно українські, їх приємно бачити [40].

Отож, відображені одні з найважливіших аспектів українського фольклору, однак це лише маленька частинка великого культурного надбання

українського народу. Отож, доцільно з'ясувати який шлях пройшов фольклор нашого народу до сучасного вираження, як зароджувався та розвивався та що впливало на його формування та розвиток.

Доцільно дати визначення фольклору. Це традиційна усна творчість народу, особливий вид культурного спілкування. Витоки фольклору сягають архаїчних етапів розвитку людського суспільства і тісно пов'язані з міфологічною свідомістю, характерною для давніх епох, але функціонують і донині, зазнаючи впливу та відтворюючи історичну динаміку суспільних змін і народної свідомості. На кожному історичному етапі розвитку актуальними є лише ті фольклорні явища, які відповідають інтересам його носіїв. Фольклор має перформативний характер, і його функціонування забезпечується виступами виконавців. Термін «фольклор» у 1846 році запропонував англійський археолог В.-Дж. Томс [3].

Періодизацію фольклору виклали М. Ланокік і З. Лановик у підручнику «Українська народна творчість» (2005). Процес зародження і розвитку українського фольклору поділяють на дві великі епохи (рис. 1.1.).

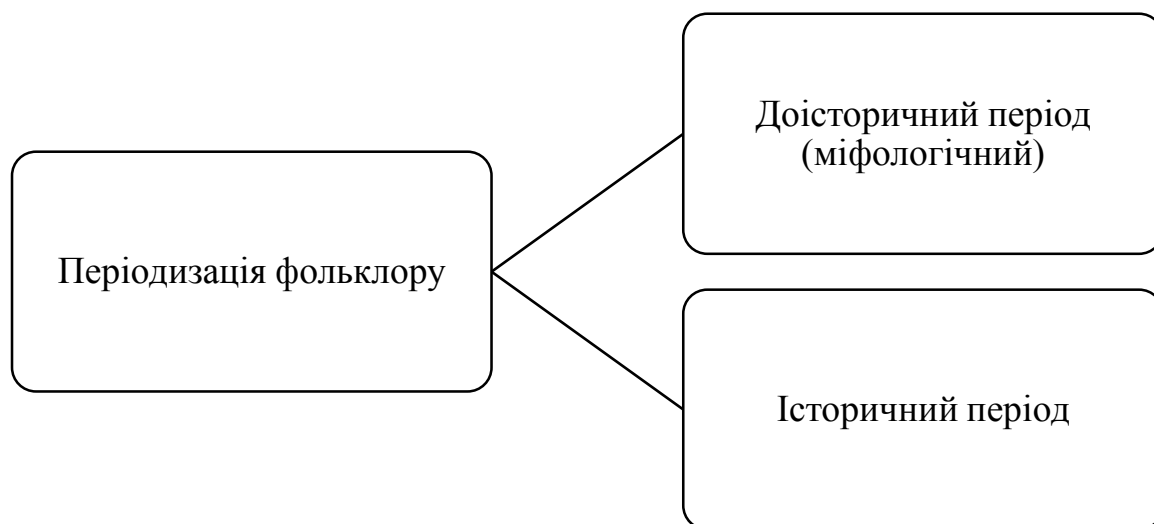

Рис. 1.1. Періодизація фольклору, [20, с. 30].

Перший період - доісторичний (міфологічний). Він охоплює час, про який немає жодних письмових свідчень, крім археологічних знахідок і

матеріальних об'єктивних свідчень. Другий - історичний, тобто епоха, події якої зафіксовані в письмових джерелах. Ці епохи ще називають дохристиянськими та християнськими й поділяють на періоди, кожен із яких характеризується своїми умовами життя, культурно-історичними особливостями, а відтак і специфічними формами творення й функціонування фольклорних форм, своєю жанровою системою [20, с. 30].

Розпочнемо аналіз з періодизації фольклору доісторичної епохи. Міфологічна доба - це час появи перших явищ усної народної творчості, коли первісні уявлення та вірування сформувалися в більш визначену систему культів. Важко навіть приблизно вказати початок цього періоду. Історики стверджують, що стародавні поселення в Україні існували ще за часів палеоліту та мезоліту (кам'яного віку). Саме в цей час під час розкопок у с. Лука Врублівецька на Дністрі та на території нинішнього Києва. Територія України тоді була одним із трьох центрів Європи – центром т. зв Оріньякської культури, яка першою дала зразки художньої творчості і нерозривно пов'язана з уявленнями людей про світ і своє місце в ньому. Ця епоха залишила на стінах печер давні розписи, пов'язані з мисливськими культами, адже основним заняттям тодішнього населення було полювання. Крім зображень фігурок тварин, зустрічаються також зображення мисливців у масках, які виконували магичні танці та певні ритуали [20, с. 30].

Отже, першим періодом виникнення первинних форм фольклору є палеоліт. У зв'язку з основним видом діяльності – полюванням – розвивається ранній етап культу та магія полювання, яка зазвичай виражалася в драматичних і танцювальних формах.

Далі проаналізуємо другий період - мезоліт або кам'яний вік. Це час, коли камінь починають використовувати для виготовлення знарядь праці, насамперед для потреб полювання. У цей період, крім полювання, люди почали займатися рибальством, приручаючи тварин, вважаючи їх священними. На цьому етапі розвитку суспільства з'явилася перша відносно організована система культу тварин, рослин і природних стихій, а також різні

форми культу предметів (каменів, кісток, інших частин тварин, яким надавалося магічного значення). Тоді ж зароджуються первісні обряди, пов'язані з культовою діяльністю народу. Можливо, зародився культ вшанування вогню як необхідної умови існування людини.

Наступний третій період, «протонеоліт», це час, коли внаслідок розвитку тваринництва люди змушені були переходити до осілого способу життя. Саме з цією зміною пов'язують виникнення союзів племен і родів, зародження первісного землеробства. Осілий спосіб життя сприяв вивченню навколишнього середовища, спостереженням за рухом небесних тіл. Це призвело до створення астральних культів (культ сонця, місяця, зірок), до створення перших міфів про природу, людину та світ.

Четвертий період – «неоліт», або «мідний вік» (бл. 4-3 тис. до н. е.), у якому провідним видом діяльності, що набуває високого розвитку, стає землеробство; вдосконалюється тваринництво, садівництво; першими зароджуються ремесла (деревообробка, гончарство, металообробка). Головним досягненням цього періоду є будівництво хати з вбудованою піччю. Ці фактори сприяли значному розширенню фольклорної системи. Поява печі в побуті призвела до трансформації культу вогню в культ домашнього вогнища. Його починають ототожнювати з культом померлих предків, оскільки приблизно в цей період зароджується оригінальний похоронний ритуал спалення померлих [20, с. 30].

В останній фазі неоліту на території України сформувалася так звана «трипільська культура» (3-2 тис. до н. е.). Люди мирно жили в постійних житлах правильної чотирикутної форми, а також мали глиняні печі для приготування їжі. Основні заняття трипільців було землеробство. Вирощували ячмінь, просо, пшеницю. Звичайно, саме тоді остаточно сформувалися календарно-обрядові цикли, тобто ритуальні дії, пов'язані з працею людей на землі. Зберігаючи зв'язок із давніми тотемічними та анімістичними уявленнями, основний акцент робився на догоджанні силам природи (сонцю, землі, воді) з метою отримання хорошого врожаю.

П'ятий період називають «бронзовий вік» (2 тис. до н. е. - 8 ст. до н. е.). В даний період відбулися певні зміни і трансформувалася форма поховального обряду: він відбувався у формі поховання в землі з ритуальним насипом кургану та насипанням високого кургану. Такий обряд спричинив появу похоронних голосінь. Разом із розширенням уявлень про потойбічний світ і душу, ускладнюється календарно-обрядова творчість, до якої приєднуються щорічні обрядові свята на честь померлих у місцях їх поховання. Сама календарна обрядовість доповнюється словесними текстами, які лягли в основу жанрів календарної творчості - колядок, щедрівок, веснянок, купальських, жнивних пісень тощо. Ускладнюється й система жертвовно-обрядової діяльності.

Шостий період – «залізний вік» (ранній етап - 8 ст. до н. е. - 4 ст. н. е.). характеризувався остаточним розшаруванням суспільства, появою моногамної (парової) сім'ї, значним розвитком виробництва зброї та сільськогосподарських знарядь, розширенням ремесел і торгівлі і насамперед зародженням державного ладу. Це сприяло виникненню військових громад і появі елементів героїчного епосу, а також інших епічних жанрів (переказів, казок). Утвердження сталого сімейного укладу стало передумовою виникнення всіляких сімейних обрядів (переважно весільних і материнських) [20, с. 33].

Далі йде сьомий період, «праслов'янський». Історики датують появу давніх слов'ян приблизно VI ст. н. е. Це час зародження праслов'янської культури, яка успадкувала риси попередніх епох. Праслов'яни також сповідували язичницьку віру, яка за минулі століття склалася в досить чітку систему поглядів і вірувань. У центрі був культ сонця, інших світил, природних явищ і стихій (вогонь, вода, вітер) та їх божественних втілень-ідолів (Перун, Дажбог, Ярило та ін.).

Божествами вважалися також духи дому та домашнього вогнища. Стародавні слов'яни вважали, що поряд з матеріальним, видимим світом речей існує невидимий духовний світ, не менш реальний, ніж видимий - світ

домашніх духів, лісовиків, русалок, водяників і т. д. У цьому світі, як вірили, відійшли душі померлих предків. Між видимим і невидимим світами не було чіткої межі, вони вважалися взаємоперехідними і співіснуючими. Тому все життя було підпорядковане цим ключовим ідеям. Праця супроводжувалася релігійними обрядами, а основні віхи сімейного життя супроводжувалися магічними ритуалами. Це означає, що головною особливістю фольклору впродовж усієї міфологічної епохи є те, що художня творчість мала лише практичне застосування [20, с. 33].

В даний цей період функціонують, виникають і живуть міфи, магія, календарна та родинна обрядовість, які виконують сакральну, тобто магічну функцію. Поєднуючи епічні, ліричні та драматичні елементи, ці жанри стали основою для інших, більш сучасних жанрів. Уся подальша усна народна творчість глибоко вкорінена в міфологічних уявленнях предків слов'ян. Антична міфологія на рівні сюжету, образів, поезики та символіки певною мірою проявляється в тих фольклорних текстах, що дійшли до нашого часу й використовуються сьогодні. Слід зауважити, що це знайшло відображення і в художній літературі [20, с. 33].

Далі слід проаналізувати періодизацію фольклору історичної доби. Перший період історичної доби – «княжа доба», яка стала переломною в розвитку усної народної творчості. Докорінні зміни, що відбулися в житті русинів-праукраїнців, були пов'язані з двома основними факторами. Перший із них стосувався появи на українських землях нової, великої, могутньої незалежної держави «Київська Русь», що стало поштовхом для появи нових форм творчості, пов'язаних із необхідністю фіксації основних історико-політичних подій: походів, битв, угоди, оспівувань героїв-переможців (наприклад, походи Ігоря за Каспій, перемога Святослава придушення княгинею Ольгою повстання древлян.). Таким чином, поряд із давніми історичними рукописними документами в цей час формується усний героїчний епос, утворюючи певну систему, основними жанрами якої є билини,

легенди та перекази. Щодо другого фактору, який був вкрай вагомим, це було в 988 році, коли було запроваджено християнство.

Цей період характеризується змішуванням старих культів із церковними та християнськими канонами, що найбільше відбилося в усній народній творчості, яка, поєднуючи старі та нові риси, створювала синкретичні форми, що збереглися донині.

Головним здобутком фольклору «княжої доби» є те, що тоді склалася нова художня система. Домінуючий у минулому магічна функція народної творчості, зумовлена природними умовами стародавніх слов'ян, збагатилася функціями естетично-етичними. Тобто фольклор, який раніше мав суто практично-утилітарне значення, тепер набув інших нових функцій:

- естетично-розважальної;
- морально-виховної;
- пізнавальної.

Усна народна творчість стала художньою, а не тільки ритуально-магічною творчістю народу [20, с. 35].

Зі зміною уявлень і переконань змінюється загальний світогляд: у центрі - не анонімний колектив, а сильна, героїчна особистість. Також від роздумів над явищами природи, оспівування сил і стихій природи, що було визначальним у міфологічний період, головний акцент переходить на відображення суспільно-історичних явищ, подій і фактів.

Особливо яскраво це проявилось в другій половині княжої доби, коли Київська Русь втратила могутність внаслідок внутрішніх воєн і феодального розпаду, постраждала внаслідок численних набігів печенігів і половців, а також у XII—XIV ст. століттями, коли від татаро-монгольської навали, спочатку в 1223 р. під проводом Чингісхана, а згодом з 1236 р. від орд хана Батия. У цей час розвиваються жанри билин, дум і героїчних пісень, а також основні історичні події та їх герої. Усі інші види, що збереглися чи розвинулись і розвинулися в цей період, мають соціально-сімейний характер,

відображають морально-етичні норми тогочасного суспільства, хоча деякі давні види (ворожіння, заклинання тощо) мають магічну функцію.

Княжа доба принесла нове нашарування весільної обрядовості, що знайшло відображення в інсценізації побуту княжого двору: наречений - князь, наречена - княгиня, дружки - бояри, пишне вбрання, зброя, зброя.

Другий період розвитку фольклору історичної доби припадає на добу козаччини, яка, у свою чергу, поділяється на три етапи:

- Запорозька Січ;
- Гетьманщина;
- Гайдамащина.

На основі попереднього огляду історичних умов фольклористики XV—XVIII ст. природно зробити висновок, що саме в цей час український героїчний епос особливо інтенсивно розвивається і досягає розквіту. Історичний епос, започаткований у княжу добу, продовжує з новою силою оспівувати козацькі походи, подвиги селянських ватажків, лицарську доблесть, життя і побут козаків. Найпоширенішими жанрами є думи та історичні пісні, в яких відображені всі віхи та події історії України. Їх виконавцями були запорізькі кобзарі, як носії національної пам'яті. Майже весь епос цього періоду тематично присвячений боротьбі українського народу за національну незалежність спочатку з турецько-татарськими та литовсько-польськими, а згодом і з російськими військовополоненими. Крім історичних дум і пісень, козацька мова знайшла відображення і в жанрах прози (легенди, перекази), які користувалися великою популярністю в народі, який таким чином прославляв і шанував своїх ватажків і захисників-месників (П. Сагайдачного, С. Наливайка, І. Гонту, М. Залізняка, І. Кармалюка, О. Довбуша, та ін.) [20, с. 37].

Проміжне місце між історико-побутовою тематикою займали балади як жанр, що відображає героїчне минуле народу, а також його побут, звичаї та символіку. Разом з баладами розвивалися соціально-побутові пісні, в яких фіксувалися й осмислювалися основні явища тогочасного суспільства. Одним із найважливіших жанрів у цей період була народна драма [20, с. 37].

Наступним періодом розвитку фольклору є третій період, що мав назву «період бездержавності» (18-19 століття).

Зі знищенням козаччини та політичним крахом України усі прояви української культури переслідувалися й викорінювалися як шляхетською Польщею, так і царською росією. У такий спосіб загарбники намагалися асимілювати українську націю та знищити прояви національної свідомості. В даний період згасають старі героїчні ноти епосу, зміст дум і переказів набуває новелістичного характеру, їх сюжет зводиться до відображення різноманітних побутових деталей, родинних стосунків, що мають багато спільного з ліричними народними піснями та баладами, відображають переважно конфлікти сімейного життя. Тому фольклор того періоду має інший колорит, з домінантою рідного народу. В інші періоди бездержавності, коли усна народна творчість відносно занепадала, набуваючи переважно побутового характеру, відродження давнього героїчного минулого відбувалося шляхом розвитку фольклористики як науки, спрямованої на відновлення духовних цінностей народу.

Це дало поштовх розвитку нової української літератури, для якої художня творчість народу стала невичерпним джерелом тем і образів. Почався зв'язок фольклору з літературою. З усної літератури запозичені окремі жанри (балада, пісня, дума, байка, небилиця, казка тощо), теми й ідеї, образи й символи, художньо-поетичні засоби виразності (сталі епітети, порівняння, метафори тощо). Фольклор, у свою чергу, почав запозичувати з художньої літератури готові тексти, авторство яких не є анонімним, але оскільки вони використовуються в народі як зразки усної творчості, то стали його невід'ємною частиною [20, с. 38].

Наступний період розвитку фольклору - четвертий період історичної епохи - час найновішого розвитку усної народної творчості (XX ст.) є історично найскладнішим, найбільш неоднозначним і багатогранним. Знову ж таки, це пов'язано з неоднозначними історичними процесами, що відбувалися

в Україні у ХХ столітті, пов'язаними з новими спробами досягнення державної незалежності.

Першим чинником, який безпосередньо вплинув на розвиток фольклору, були Перша і Друга світові війни та Жовтневий переворот 1917 р., в який був втягнутий український народ.

Другим чинником цього періоду є встановлення спочатку на східних теренах, а згодом і на всій території країни більшовицької влади, з приходом якої почав розвиватися новий вид усної народної творчості — «радянський» фольклор, пов'язаний з реакцією лідерів комуністичної партії на колективізацію та індустріалізацію. Багато в чому вона була насаджена штучно, оскільки не мала національного коріння. Антирадянський фольклор, створений людьми, які з гумором та іронією повідомляли про всі ті ж явища радянської дійсності, вийшов із цієї рецензії природніше. У ньому з властивим українській нації сарказмом він «оспіває» наслідки голоду 30-х років, насильницької колективізації та терору національного винищення. Цей феномен сучасної усної народної творчості ще недостатньо досліджений і потребує глибшого аналізу.

Третім чинником, який суттєво вплинув на розвиток усної творчості народу, є масова еміграція українців за кордон у першій половині ХХ ст. Її породили дві світові війни та прихід радянської влади в Україну з усіма наслідками. Еміграція відбувалася двома напрямками: добровільно на Захід (що породило еміграційні плачі, пісні, оповідання тощо); і жорстокі на Сході (наслідком чого стало поширення тюремного та табірної фольклору, про який у науковій літературі донині майже не згадується) [20, с. 39].

Під час «застою» найпоширенішими жанрами усної народної творчості були лірична пісня (як і в усі часи занепаду політичної свідомості народу) та політичний анекдот, породжені радянською субкультурою, яка набула популярності на всьому колишньому Радянському Союзі (включаючи Україну) з такою поширеністю, як ні в одній країні світу.

З початком державотворчих процесів в Україні в 1990-х роках і здобуттям незалежності всі досі заборонені жанри фольклору легально побутували й живуть у народі, а радянські зразки залишилися мертвими пам'ятками і в підручниках того періоду [20, с. 40].

Початок 21 століття характеризується поступовим відходом від обмеженої методології, розширенням предмета фольклорного пізнання (архаїчні жанри, епос тощо), появою нових форм поширення фольклорних знань (інтернет-фольклор), виходом українського фольклору з кризового стану, певна залежність від західних наукових моделей і пошук іманентних шляхів розвитку, поява нових підручників, каталогів, започаткування фундаментальних проектів і наукових тем [13, с. 61].

Сучасний стан української фольклористики можна охарактеризувати як період активізації, поступового виходу з кризи, який характеризується ґрунтовним вивченням старих і нових фольклорних пластів, піджанрів і подекуди функціональних форм змісту, увагою до об'єктивної історії наукового напрямку. Багато пояснено про природу фольклору, його пізнавальні можливості, національно-жанрову специфіку, функціонування в обрядах, роль спілкування в суспільстві, родині, міжособистісних стосунках тощо. Багато проблем гуманітарної сфери актуалізовано завдяки ґрунтовному виявленню цих явищ у традиційній культурі, які можуть гідно репрезентувати українців у процесі світової культурно-мистецької інтеграції [13, с. 61].

Сучасна українська фольклористика перебуває на тому етапі розвитку, де змінюється традиційна дослідницька парадигма, з'являються нові підходи до осмислення архаїчно – магічного, обрядового, ритуального пласту фольклору. Особливо актуальним стає фольклор, безпосередньо пов'язаний з історією, суспільними катаклізмами тощо. Вагоме слово фольклористів допомагає громадськості зрозуміти багато нового, що раніше було заборонено вивчати. Це стосується насамперед фольклорних джерел, пов'язаних з мовою, побутом і світосприйняттям, а особливо національною специфікою усної творчості, яка породила світові шедеври не лише обрядового, а й соціально-

побутового характеру (думи, історичні пісні, козацькі, чумацькі, стрілецькі, сатиричні та ін.), твори про Голодомор, національно-визвольну боротьбу українців [13, с. 63].

На початку 21 століття в українській фольклористиці виразно активізувався напрямок, пов'язаний із вивченням її історії. Визначена гострою потребою осмислення відомої класичної наукової спадщини на новому рівні та в нових умовах суспільного життя та розвитку інноваційних технологій, глобального «напливу» інформації, а також необхідністю переоцінки досягнень вчених і культурних діячів минулого та бажання відкрити невідомі матеріали, пов'язані з фольклором, а також доповнити відомі чи забуті постаті, ця галузь досліджень охоплювала двохсотлітній період, даючи знання про окремі періоди розвитку науки, традиційної усної творчості, значної кількості дослідників і збирачів [13, с. 64].

Вагомі дослідження щодо фольклору здійснив М. Дмитренко. Зокрема, важливою є його дисертація «Українська фольклористика другої половини XIX століття: методологічний дискурс». У дисертації вперше в українській філології висвітлено значний період розвитку галузі – історію української фольклористики другої половини XIX століття. Автор простежує формування та розвиток академічних наукових шкіл у фольклористиці (міфологічної, культурно-історичної, психологічної), діяльність видатних вчених, порушує чимало проблем, що були актуальними в досліджуваній період та своєрідно екстраполуються на сучасний стан вивчення усної народної творчості та науки про неї.

Уперше в українській фольклористиці висвітлено становлення вітчизняної моделі міфологічної школи в загальноєвропейському та словянському контексті, оцінено наукову спадщину українських вчених як самодостатню та оригінальну. М. Дмитренко розкрив чимало маловідомих сторінок діяльності таких учених, як М. Костомаров, П. Куліш, О. Потебня, О. Котляревський, М. Драгоманов, М. Сумцов, І. Франко та ін.

По-новому осмислено діяльність представників культурно-історичної школи, період переходу української фольклористики від романтизму до позитивізму (М. Максимович, І. Срезневський, П. Лукашевич, “Руська трійця”, Й. Бодянський, П. Куліш), внесок вчених у розробку проблем національного та інтернаціонального у фольклорі, своєрідність втілення на українському науковому полі теорії запозичення (міграції сюжетів), теорії самозародження. До аналізу залучено численні фольклористичні, етнологічні праці, епістолярій, оцінки українських та зарубіжних вчених, архівні матеріали.

Грунтовно висвітлено основоположну роль О. Потебні у формуванні психологічної школи. Автор проаналізував фольклористичну концепцію вченого, його ставлення до міфологів, до ідей культурно-історичної, антропологічної шкіл. Розглянуто вчення О. Потебні про психологію народної творчості, особливості культурного обміну між народами, про слово і художній образ, про символ та дослідження фольклорної символіки [14].

В свою чергу важливими є дослідження М. Вовк [5], яка досліджувала сучасні фольклорні університетські та академічні центри в Україні. Вчена зазначила, що в XIX на початку XXI ст. в українському науково-освітньому просторі відбулося створення університетських та академічних фольклористичних центрів, діяльність яких спрямована на збереження наукових основ і традицій освітньої практики вивчення фольклору та підпорядкована інноваційним процесам дослідження фольклору відповідно з векторністю світової та європейської інтеграції.

Слід зазначити, що фольклористичний центр - це установа, де проводяться централізовані фольклористичні дослідження в розрізі різних фольклористичних напрямів (теорія фольклору, джерелознавство, текстологія, фольклорна лінгвістика, етномузикологія, історія фольклору тощо), у зв'язку із суміжними науками, різними видами мистецтва. Результатом діяльності осередків фольклору є журнали, серії фольклорних праць, збірники статей, організація міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференцій на

фольклористичні теми тощо. У осередках створюються наукові школи окремих викладачів і вчених (наукової школи Л. Дунаєвської при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Ф. Колесси при Львівському національному університеті імені Івана Франка та ін.) [5].

Проаналізувавши історію становлення та розвитку фольклору, можна простежити взаємозв'язок між фольклором та подіями, яві відбувалися в життя людей, адже саме життя особин було джерелом, ідейним наповненням для фольклору. Так, якщо в стародавні часи люди вірили у божества, ритуали, тварин та ін., то і, відповідним чином, був сформований фольклор того часу, який включав різноманітні ритуали, поклоніння, ворожіння тощо. Однак з розвитком цивілізаційний процесів на території України, змінювався і фольклорний напрям. Зокрема, в історичну епоху розвитку фольклору, можна простежити суттєві зміни пріоритетів, адже героями пісень, балад була не вже сім чи родинна спільнота, а окремі героїчні постаті. Певну активацію фольклорного руху можна простежити під час видатних битв, історичних подій, адже суспільство поважала усе те, що роблять їхні захисники і намагалися оспівати подвиги козаків, гетьманів, отаманів тощо. Варто підкреслити, що в усній народній творчості можна простежити і багато історичних подій, які дають можливість ближче познайомитись з минулим нашої держави. За часів радянської влади, звісно відбувся занепад розвитку фольклору, адже все українське заборонялося, відбувалися масові репресії щодо українського населення, діячів, письменників тощо. Саме після отримання незалежності маємо можливість повністю ознайомитися з різноманіттям нашої усної народної творчості та культурними здобутками минулого. Слід зауважити, що і наукові розвідки фольклору активізувалися тільки в XXI столітті, і поки що триває процес наукових розвідок, однак вже є певні важливі напрацювання М. Дмитренка, О. Потебні, М. Вовк та ін.

1.2. Особливості та специфіка українського фольклору, його актуальність в культурному просторі нашого часу

Перед початком аналізу особливостей та специфіка українського фольклору, його актуальність в культурному просторі нашого часу, доцільно з'ясувати значення традиційного фольклору, його ознак та впливу на формування сучасного фольклорного репертуару українських фольк-виконавців.

Під традиційним фольклором розуміються різні явища, аж до протилежних. Вважаємо, що традиційний фольклор є процесом і результатом просто-народного переживання найбільш значущих і стійких колізій соціокультурного буття та втілення цього в художньо-естетичних образах, що містять ціннісно-нормативні доміанти. При цьому під «простонародним» маються на увазі не спеціалізовані, несанкціоновані зверху, спонтанні, тобто такі, що зароджуються і мимоволі розвиваються, як правило, усні та непрофесійні форми вираження.

Спроби визначити іманентні характеристики традиційного фольклору робилися дослідниками неодноразово. Однак найбільш суттєвими є визнання за ним наступних характеристик (рис. 1.2.)

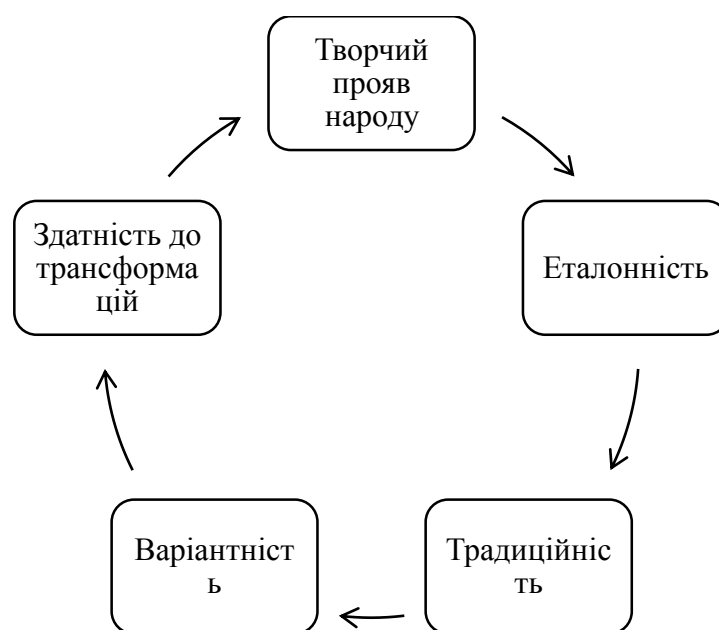

Рис. 2.2. Суттєві характеристики традиційного фольклору.

Зупинимось трохи докладніше на кожній з них. Визнання традиційним фольклором творчого характеру, власне, є аксіомою, становищем, яке не потребує доказів. Справді, саме визначення фольклору як народної творчості, є безсумнівним визнанням його творчого початку як найважливішої сутнісної характеристики. Розуміючи під творчістю діяльність, яка породжує щось якісно нове» щодо фольклору справедливо буде визнання такої діяльності в історії його розвитку. Сформувавшись у давнину як своєрідна ніша від колізій буття, для задоволення духовно-практичних потреб, шляхом складних багатопланових трансформацій, варіантів уявлення традиції, адаптації до мінливих соціокультурних умов (виникнення і прийняття монотеїстичних релігій, урбанізація, соціальні та соціальні), він розвинувся у складну, поліфункціональну та багатопланову культурну систему, здатну в силу своєї смислової ізоморфності цілісній картині світу органічно співвідноситися та взаємодіяти з іншими культурними системами: міфологією, релігією, мистецтвом, наукою тощо. У його бутті відбувалася поступова втрата початкового синкретизму, поділ на сфери, типи, види, форми: музичний фольклор, народна хореографічна культура, декоративно-прикладне мистецтво (творчість), народний (фольклорний) театр тощо. Але й самі ці форми залишалися однорідними. Усередині них відбувалося породження нових видів, форм, жанрів. У межах окремого жанру створювалися твори, які служили основою виникнення та творчого розвитку нових утворень.

Творча природа фольклору завжди мала генетичний характер, коли один жанр, вид, рід породжує інший (тому так складно справи і з жанровою типологією фольклору. Багато дослідників вважають за краще говорити про його родо-видо-жанрову структуру). Фольклор зберігає і історичні напластування в одночасному існуванні, тобто в рамках одного історичного зрізу можна виявити, зафіксувати в живому виконанні (відтворенні) стародавні жанри (наприклад, обрядові пісні, загадки, прислів'я та ін.), жанри, що зародилися набагато пізніше (наприклад, необрядові твори: хороводні,

ліричні), та їх сучасні варіанти, що знаходяться на стику власне традиційного фольклору та постфольклору. Вони інтегруються, творчо видозмінюються під впливом тих структурних закономірностей, які забезпечують стабільність обрядової та позаобрядової традиції та можливість її функціонування як регулюючий культурний фактор.

Таким чином, навіть формальні зовнішні ознаки розвитку підтверджують його творчу природу як іманентну характеристику, без якої існування самого фольклору було б неможливим. «Внутрішня» ж творчість є «фольклорним процесом» створення (відтворення) – виконання (відтворення) – сприйняття його твору. Акцент у цій тріаді зміщується саме у бік відтворення, адже акт створення (відтворення) відбувається лише у процесі відтворення фольклорного тексту (у сенсі). Фольклорний процес – відкрита система. Він органічно засвоює близькі іноетнічні форми, адаптує їх і включає свою структуру; відкидає чужі елементи; в ньому відгукуються потреби життєдіяльності соціуму і породжує нові якісні освіти. Отже, фольклор має безперечний творчий характер, оскільки відбиває духовно-практичну діяльність народу створення нових видів, жанрів, творів. Така активна творчість (в рамках традиції) має бути зрозуміла сучасною культурою і прийнята як один із найважливіших факторів можливості актуалізації традиційного фольклору. Адже він показав незвичайну життєздатність, незважаючи на умови навколишнього культурного середовища, що змінюються.

Зазначене нами активну творчість у розвитку фольклору можна пояснити, передусім, усністю як засобом побутування, поширення та її передачі у синхронному і діахронному аспектах. Усність є найважливішою характеристикою традиційного фольклору, яка заснована не просто на відсутності чи малій розвиненості засобів письмової фіксації, але, головним чином, на тому, що процес комунікації не має на увазі чіткого поділу на комунікатора (той, хто передає інформацію) та комуніканта (той, хто її отримує). Тобто особи, які сприймають твори фольклору, одночасно

виявляються безпосередніми учасниками його відтворення (творцями). Це важливе становище для нас, тому що навіть за наявності форм письмової або іншої технічної фіксації творів традиційного фольклору органічним, власне творчим способом його буття є співтворчість у живому, безпосередньому міжособистісному спілкуванні. Непрямим підтвердженням цього є, наприклад, відтворення багатьох патернів, властивих саме такому типу взаємодії, у ситуаціях прояви сучасних еквівалентів аналізованого явища, зокрема у «мережевому» фольклорі, «міських легендах», сучасної дитячої міфології та інших. В усному відтворенні його зразків одночасно відбувається їх творча переробка, переосмислення в рамках традиції, створення на їх основі нових творів (зміна, «осучаснення» головних героїв, запровадження «нетрадиційних» тем та сюжетів, створення нової міфології, ритуалів, звичаїв, збагачення художньо-образних коштів та ін.).

Сучасна культура демонструє нову форму комунікації - усно-письмову, як у письмову мову впроваджуються всілякі елементи, максимально наближають її до усної (смайли для вираження емоцій, написання великими літерами як усього слова, і його окремих літер, надання значимості і акцентування уваги, доповнення графічними зображеннями тощо). У цьому типі комунікацій також відроджуються деякі нормативи традиційного фольклору: можливість варіювання висловлювання, використання коротких, але ємних висловів, смислові гри тощо. Усе це доводить вплив фольклорних елементів в розвитку самої культури. Але, своєю чергою, це стає одним із чинників подальшого «осучаснення» і актуалізації самого традиційного фольклору, включення його як одного з дієвих елементів у сучасні культурні практики

Руйнування наступності, як правило, призводить до руйнування та несформованості горизонтального рівня. Саме тому зараз стало насущним говорити про цілеспрямований формуючий вплив на сферу фольклорної культури. Метою такого впливу може виступити формування внутрішніх установок як окремої особистості, так і соціальних груп, на засвоєння (різними

шляхами - і через усні форми побутування, і через письмові джерела, і шляхом навчання) і творче відтворення - відтворення фольклорних творів, що в зрештою, на нашу думку, має сприяти розвитку горизонтального, а згодом і вертикального рівня традиційності.

Традиційний фольклор є своєрідним еталоном (зразок, аван-текст) до створення нових творів. Своєрідність у тому, що це жорстко задана формула, швидше, певна рамка, межі якої виразно простежуються, але водночас досить рухливі. Виявляється це, наприклад, у словесних чи словесно-музичних формулах (постійних епітетах та метафорах, формулах поетичного тексту, музичних, складових музично-ритмічних формулах та ін.). У декоративно-ужитковому мистецтві — у заданих образах, алгоритмі кольорового та композиційного рішення тощо. Отже, можна говорити, що традиційний фольклор постає як якась традиційна схема (модель), у межах якої відбувається живий творчий процес. Цей процес розширює рамки заданої моделі рахунок наповнення дещо іншим (актуальним) змістом, збагачення новими художніми образами, створення нових музичних формул, інших типів рухів, залучення нових інструментів, фарб тощо. Зникнення такого специфічного зразка природним чином призведе до зникнення варіантів та еквівалентних форм (у даному випадку — вторинних сценічних форм фольклору, літературного та музичного фольклоризму, стилізованих творів, навіть народних ремесел тощо). А ось використання такої рухливої формульності для надання вагомості, значущості, стабільності сучасній культурі може призвести до актуалізації традиційного фольклору.

У зв'язку із зміною механізму комунікацій та переорієнтацією культурина письмовий (фіксований) метод передачі один з її значимих елементів виступає адаптація (як із елементів актуалізації) фольклору до сучасним соціокультурних умов. Одним із її (адаптації) різновидів прийнято вважати сценічне відтворення фольклору з метою ознайомлення з ним, прилучення до нього, його популяризації. Необхідність у сценічному втіленні фольклорних творів виникає як реакція на руйнування механізмів

функціонування та передачі. При цьому варто пам'ятати, що сама сценічна культура є неоднорідною. Її найорганічнішим компонентом по відношенню до традиційного фольклору можна вважати народний театр (у широкому розумінні, включаючи дотеатральні форми), оскільки йому притаманний початковий (іноді умовний) поділ на виконавців і глядачів, з досить великим спектром варіацій включеності останніх до театральної вистави, обряду). Тому не випадково такою популярністю у сценічних втіленнях традиційного фольклору, які не мають прямого відношення до фольклорної театральної культури, користуються скоморохи, ряжені та інші персонажі фольклорного театру.

Більш складно відбувається трансформація музичних фольклорних жанрів у рамках сценічного видовища. Ми виділяємо два пласти обрядового музичного фольклору, які зазнають найбільших змін у процесі адаптації до сценічних умов. Перший пласт — це обрядовий календарно-землеробський фольклор, який у результаті тривалого історичного шляху поступово трансформувався з семантичного плану у формально-зовнішній, тобто переходив із змісту у форму, коли сучасним культурним середовищем засвоювалися лише зовнішні параметри обрядів, але не їх смислова магічно-сакральна насиченість (процес асемантизації фольклору), отже, втрачав сакральність деміфологізувався, завдяки чому і стало можливим його перенесення на сцену. У процесі розвитку обрядового фольклору відбувається перекодування інформації фольклорної традиції, що з втратою міфологічно-магічного сенсу, перенесення їх у ігрові форми. А гра як специфічна характеристика побутування фольклору найближча саме театральнo-сценічним формам. Другий пласт – обрядовий сімейний фольклор. Найбільш яскравий і відносно зберігся тут обрядовий комплекс, що знайшов неодноразове яскраве сценічне втілення (як правило, фрагментарне), — традиційне селянське весілля, що складається з низки ритуалів: сватання, рукобиття, змова, дівич-вечір, і т. д. У сучасних умовах багато ритуалів традиційного весільного обряду трансформуються, варіюють свою функцію,

синтезуються зі схожими, поєднуються з новими ритуалами і квазитрадиціями і водночас породжують їх. Такі трансформації також пов'язані з процесом форсування комунікативних зв'язків суспільства і у зв'язку з цим із перекодуванням семантики фольклору, покликаної забезпечити комунікацію між групами (у весільному обряді це представляється як взаємодія одного роду та іншого) усередині соціуму. Отже, ми вважаємо за можливе і необхідне не просто збереження, відтворення, відродження музичного фольклору як процес його відтворення в архаїчних формах, а й адаптацію, і актуалізацію в сучасному соціокультурному середовищі.

Проте неминучість деяких трансформацій функціональних, структурних та стильових характеристик «первинних» фольклорних текстів у процесах подібної «інсценізації» цілком очевидна. У цій ситуації виникає проблема збереження (паралельно з театралізованими формами вистави) власне автентичних (або близьких до таких) варіантів фольклорних творів. Це складне завдання вирішувати, проте, необхідно, оскільки в іншому випадку сама практика «інсценувань» втрачає свою «драматургічну» основу.

Варіантність і імпровізаційність - найважливіші якісні характеристики традиційного фольклору, пов'язані з його творчим характером, що впливають з його природи. Саме варіювання (аж до варіантів, під якими розуміються суттєвіші, ніж у варіаціях, зміни традиційних інваріантів) надає можливість пристосовуватися до неминучих зовнішніх змін у процесі життєдіяльності соціуму. Усний характер побутування та передачі зразків традиційного фольклору передбачав їх модифікацію під впливом зовнішніх та внутрішніх умов: зміна обставин існування, перенесення в іншу соціальну чи статеву групу, психофізіологічні особливості виконавця та ін. Саме варіантність є тією характеристикою, яка забезпечує «довгожителство» фольклору, можливість його актуалізації за рахунок зміни формальних зовнішніх ознак і форм, але із збереженням його глибинних сутнісних культурних сенсів. Саме завдяки варіантності відбувається його пристосування до конкретних соціокультурних обставин, що забезпечує його

функціонування як живого та дієвого чинника культури. Імпровізація стосується безпосереднього виконання творів традиційного фольклору. Але варіантність та імпровізаційність фольклору завжди стосувалася певних структур його мови, без зміни основи — сенсу, представленого найчастіше як коду. Нам важливо відзначити, що це риси, органічно властиві фольклору, втілюються у ситуаціях безпосереднього, живого, наступного спілкування носіїв фольклорної культури. У сучасних умовах саме формування різноманітних ситуацій такого характеру та виступає нагальним завданням.

Отже, доцільно виявити як трансформувався традиційний український фольклор у сучасну українську фольк-музику.

Фольклор завжди був важливою частиною української ідентичності. Українські пісні передавалися з покоління в покоління, діди та бабусі співали їх своїм дітям та онукам. Ще однією важливою ознакою українського фольклору були народні інструменти, зокрема трембіти, окарини та сопілки. Секрети їх виробництва передавалися з покоління в покоління.

Фольк змінився та інтегрувався в українську поп-музику. Так, спочатку у 1986 році зародився відомий український гурт «ВВ», котрий ризикнув експериментувати з фольклором, рок-н-роллом та роком. Варто зауважити, що це був вдалий експеримент, адже група до цих радують своїм неймовірним виконанням, а сучасний український фольк звучить в багатьох інших країнах.

Згодом фольк почали застосовувати у своїй творчості гурти «Плач Єремії» та «Мертвий півень». Однак певним переломним моментом для розвитку фольк-музики був 2004 рік, коли українська співачка перемогла «Євробачення» з відомою піснею «Дикі танці». Однак варто згадати ще про одну пісню Руслани, яка поєднала український фольк та сучасну поп-музику — це пісня «Світанок». Дещо згодом в українській музиці з'явилася ще однак представниця фольк-музики - Катя Chilly. Її альбом «Русалки in da House» став культовим завдяки унікальному вокалу вокалістки та поєднанню актуального електронного звучання та бітів із народними мелодіями та співом. Таким

чином відбулось зародження української фольктроніки, задовго до появи таких гуртів як Yuko та Onuka.

Проаналізуємо далі сучасних носії фольклору. Зокрема, до таких носіїв належать Катерина Заволока, яка у 2003 році випустила альбом «SUSPENZIA» – повністю експериментальний запис, на якому український фольк стає частиною зовсім нішевих ембієнту і техно.

Проте на початку XXI століття з'явилися також Михайло Поплавський та Верка Сердючка, які змінили уявлення про український фольк. Сердючки гоцалки почали ототожнювати з українською весільною та застільною музикою та музичною традицією як такою. А враховуючи популярність Андрія Данилка на той час, можна навіть говорити про зміну сприйняття української народної музики. Михайло Поплавський почав наполегливо змінювати образ української культури в бік примітивного нарративу, зокрема з кулінарними хітами «Сало», «Український борщ» чи «Вареничка».

Майдан і війна на Сході посилили інтерес українців до власної країни, надихнули тисячі людей пізнати Україну та її культуру. А український фольк отримав друге дихання, особливо завдяки гурту ONUKA. Керівник гурту Ната Жижченко є онукою видатного майстра гри на інструментах Олександра Шльончика. Саме ONUKA з однойменним альбомом 2014 року стала першою ластівкою відродження та трансформації українського фольку. А далі гурти Panivalkova, KAZKA, YUKO, Kalush, виконавиці Alina Pash, СТАСІК, реперка alyona alyona почали працювати з українським фольком. Разом з модними бітами і чіткою зазвучали трембіти, сопілки і народний спів [31].

Доцільно відзначити і способи інтеграції українського фольклору в сучасну естрадну культуру, зокрема, у фестивалі. Головне завдання фольклорного фестивалю – широке залучення населення, особливо студентів і школярів, до участі в народній творчості; практичне знання джерел автентичного фольклору та національних етнографічних груп України та інших країн; пошук та приділення уваги фольклорним дослідженням дослідницьких колективів, окремих збирачів нематеріальної культурної

спадщини; розвиток українського фольклору, традицій, звичаїв різних народностей, духовне збагачення української нації. Метою українського фольклорного фестивального руху є сприяння розвитку та популяризації української мистецької традиції, трансформації її у формат, сумісний із сучасністю, зберігаючи баланс між традицією та інноваціями; формування та розвиток національної ідентичності, створення нового мистецького середовища; налагоджувати культурні зв'язки та творчі обміни між Україною та іншими країнами світу; підвищення ролі культурної спадщини у формуванні світогляду молодого покоління [1, с. 103].

Сьогодні найвідомішим народним гулянням в Україні є Червона рута. Це явище виникло за часів існування СРСР у 1989 році, коли в Чернівцях відбувся перший фестиваль національної молодіжної музики. «Червона рута» здійснила справжню «революцію» в українській культурі, яка торкнулася всього суспільства. Фестиваль породив нову молодіжну музику, якої раніше не було [1, с. 104]. Саме «Червона рута» дала можливість таким фольк-виконавцям та гуртам, як Катя Chilly, «Фолькнери», «Телері», Соломія Мельник, «Чумацький шлях», «Спідвей», «ДахаБраха» знайти своє місце у сучасній українській музичній культурі.

Ще одним важливим фестивалем є «Країна мрій» – міжнародний фестиваль етнічної музики, який започатковано у 2004 р. Перший фестиваль відбувся на Співочому полі у Києві. Час проведення літнього фестивалю збігається з народним святом Івана Купала (кінець червня – початок липня), а зимова «Країна Мрій» припадає на Різдвяні свята і проводиться в період з 6 по 8 січня в різних містах України. Ініціатором фестивалю є лідер гурту «Воплі Відоплясова» Олег Скрипка. Саме однойменна пісня з репертуару даного гурту дала назву масштабному фестивалю фольклорного мистецтва «Країна мрій» [1, с. 105].

Фестиваль має формат народного гуляння-ярмарку, триває від 1 до 3 днів і, окрім музичних виступів на основній сцені, включає в себе також ярмарок виробів народного мистецтва, книжковий ярмарок, майстер-класи

народних ремесел, де можна в живому часі спостерігати, як виробляються ті чи інші витвори людської фантазії, виставку народного малярства, дитячу галявину, етнічні кухні тощо [1, с. 105].

Варто відзначити і «Великдень у Космачі» – міжнародний фестиваль, який проводиться щорічно з 2007 року навесні в селі Космач Косівського району Івано-Франківської області. Основними завданнями фестивалю є популяризація автентичної, традиційної української культури, знань про свій народ, його історію, культуру, традиції та звичаї. Зазвичай у програмі фестивалю – виставки традиційної народної культури, традиційної гуцульської та української кухні, наукова конференція, виступи українських та зарубіжних «world music» та фольк-рок гуртів тощо.

Важливим є і етофестиваль «Підкамінь» – щорічний міжнародний етнофестиваль, що проходить в одноіменному селі з 2007 р. Концепція цього фестивалю – сучасна українська фолькова музика на тлі природи неймовірної краси, монастиря, що пережив вічність, і усього енергетичного ландшафту Північного Поділля. Протягом трьох днів гостей фестивалю розважають українські фолькові музики, а доповнюють свято різноманітні забави на фестивальному полі: майстер-класи народного ремесла, промислу. Також у Підкамінь приїжджають письменники та поети, які в межах літературної частини пропонують гостям опинитись у царині книжок та знайомлять зі своєю творчістю [1, с. 106].

Таким чином, залежно від різних соціокультурних ситуацій, історичних контекстів традиційний фольклор здатний до актуалізації та акцентування різних смислових аспектів творів, художньо образних змін, що й зумовило його довгожителство та життєздатність. Глибинні, кореневі культурні смисли, притаманні традиційному фольклору, можуть актуалізуватися в сучасності, що дозволить використовувати його як додатковий інструмент у різних життєвих, соціальних та культурних практиках. Жодне з явищ культури не може уявити такий широкий спектр культурних смислів та «фактів» історичної пам'яті, як традиційний фольклор і, більше того, не може повністю

задовольнити практичну спрямованість дій. Тому перед сучасною культурою стоїть складне завдання: збереження – відтворення – трансляції – інтеграції – актуалізації традиційного фольклору у сучасній соціокультурній ситуації. Можна простежити, що в українській культурі прояв фольклору дещо трансформувався, і на початку 2000-х рр. українські виконавці почали поєднувати електронну музику, рок-ролл, і українській пісні зазвучали по-новому, як і автентичність української народної творчості. Завдяки Руслані Лижичко про Україну заговорили у всьому світі, багатьом іноземцям було цікаво слухати її пісні, і не тільки Руслани, а й інших представників українського фольку в той час, що можна розуміти як позитивним аспектом, адже потрібно популяризувати нашу культуру, а світу дізнатися про український народ як про талановиту та сильну націю.

РОЗДІЛ 2

ФОЛЬКЛОР ЯК ЧАСТИНА ІВЕНТ ІНДУСТРІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

2.1. Форми репрезентації та носії фольклору в культурній сфері України

Однією з головних функцій фольклору є задоволення природної потреби у самовираженні та спілкуванні. Серед його основних ознак слід виділити усну форму поширення та передачі між людьми засобами безпосереднього спілкування. Значну роль у цьому відіграє пам'ять, за допомогою якої фіксуються сюжети, тексти, форми, стереотипи [32, с. 156].

Фольклор у культурній сфері України найповніше відображено в пісенній формі. Українська народна пісня – надбання, визнане не лише в Україні, а й у світі. За даними ЮНЕСКО, українці створили найбільшу кількість народних пісень у світі. Їх близько 15,5 тис.

Все частіше українські народні мотиви можна почути у творчості сучасних українських виконавців та гуртів. Український контент пропонує добірку незвичайних повторів, які дозволили старовинним текстам зазвучати по-новому.

Наразі, щоб послухати народні пісні, зовсім не обов'язково їздити на сільські вечори чи етнічні свята, адже в репертуарі багатьох сучасних гуртів і співаків є пісні з народу. Для когось це осучаснений варіант відомих народних пісень (на нову музику чи «приправлений» сучасним стилем), а хтось співає їх у варіанті, який звучав в Україні в минулому (це «артефакти» з етнографічної експедиції в село та плід плідної «співпраці» з місцевими «фольклористами») [34].

До розмаїття форм фольклору поряд з іншими належать мова, література, музика, танці, ігри, міфологія, ритуали, звичаї, ремесла, архітектура та інші види мистецтва. Отож, проаналізуємо сучасних носії фольклору на українській естраді та форму відображення фольклорного надбання.

В першу чергу варто зазначити, що дуже часто сучасні українській пісні переспівують українські народні пісні. Так, Іванка Червінська & Gypsy Lyre – переспівала пісню «Летіла зозуля» в 2017 році. Одночасно з'явилося містичне відео, зняте за мотивами українських легенд про мавок, русалок та лісових духів [17]. Таке сучасне бачення міфології українських мавок, лісових духів дає поштовх до розвитку сучасних поглядів на даних міфологічних персонажів, адже в епоху їх створення не було сучасних цифрових технологій, які могли б передати образ мавки чи духа, це все було відображено в текстах, і кожен читець міг створити в своїй уяві власне бачення даних персонажів.

Наступні виконавиці alyona alyona & Jerry Heil & Ginger Mane не переспівували пісню, однак за мотив взято основу українську народну пісню «Зозуля». Таке сучасне звучання народної пісні в зовсім новій обробці дуже сподобалось як українським слухачам так слухачам з інших країн. Окрім відображення мотиву народної пісні виконавиці добавили текст про сучасні події в Україні:

«Ми виривали серце з грудей
 Ми віддавали себе залишаючи діру між ребер
 Ми знаєм хто ми тепер, знаєм точно, ким ми будемо завтра, і де
 Мільйони людей, рідні всюди, нитками через шкіру
 Нас сплела в один клубок віра, спільна праця щира
 Потоне зло навіть якщо має фарватер
 Нам зозуля кувала, кує і буде кувати» [2].

Така сучасна інтерпретація пісні дає можливість показати, що український фольклор це не тільки про страждання, а й про силу як фізичну і духовну, про те, що український народ сильний та нездоланний.

Доцільно зауважити про спільне виконання українських виконавиць з латвійською співачкою Ginger Mane. Завдяки такому поєднанню український фольклор популяризується в інших країнах і сприяє до підвищення інтересу як до України, так і її історії, народних традицій.

Наступним виконавцем є гурт «Лелека». Даний гурт також заспівав українську народну пісню «Летіла зозуля», яка, до речі, є саундтрек серіалу "І будуть люди" [21]. Гурт дещо змінив текст пісні, однак в мелодії простежується мотив української народної пісні. Даний гурт заснувала Вікторія Лелека у 2016 році в Берліні. Лелека - етно-джазовий гурт з Берліну, що виконує українські народні пісні в сучасних обробках [12].

Власну версію відомої лемківської пісні «Душко Моя» представив київський фолк-рок-гурт «MniShek» всередині 2017 року. Даний гурт було засновано у Києві в 2016 році. У своїй творчості музиканти намагаються поєднати фольклорні мотиви народних пісень різних країн світу з сучасними музичними тенденціями. У активі групи, окрім оригінального матеріалу, є пісні, створені на основі українських, болгарських, сербських і польських народних мотивів [23].

Слід відзначити, що пісня «Душко моя» у виконанні MniShek отримала нове звучання та оживила інтерес до фольклорних традицій лемків. Лемки - етнографічна група українського народу, корінне населення Лемківщини. За історією, культурою, побутом лемки близькі до бойків і гуцулів. Назва походить від частки «лем» (інколи у ролі прислівника або сполучника), яку використовують на Лемківщині замість «лише», «тільки» [22]. В пісні звучать багато лемківських слів, які не дуже зрозумілі навіть українцям, однак, прослухавши дану пісню і переглянувши кліп виникає бажання дізнатися значення кожного незрозумілого слова та познайомитися із незвичайним та цікавим лемківським фольклором.

Ще один переспів української народної пісні зробив Поль Манондіз, а саме пісню «Ніч яка місячна». Переспів української пісні французьким співаком одразу набрав популярності в мережах. В основі пісні – вірш Михайла Старицького, покладений на музику Миколи Лисенка. Однак ця пісня настільки близька українцям, що їй вже давно і безапеляційно «присвоїли звання» народної [28]. Олег Винник також переспівав цю пісню. Олег - дуже відомий та популярний український співак, тому виконання такої

відомої пісні української пісні сприяє звернення уваги різних категорій людей до пісенного фольклору, що сприяє подальшому культурному збагаченню українців та формуванню сучасної фольклорної культури.

Варто відзначити і відомий переспів української народної пісні «Несе Галя воду» Воплі Відоплясова. Легендарний колектив переспівав народну пісню у стилі грандж. Пісня змушує бриніти українську душу. Несподівана версія «Галі» у стилі «грандж» від ВВ долає суспільні упередження щодо української культури [6].

Варто зауважити, що сучасна фолк-музика - жанр популярної музики, що розвинувся з народної музики в середині ХХ століття в результаті явища народного відродження, коли народна музика почала поширюватися серед масової аудиторії. Найпоширенішою назвою для цієї нової форми стилю також є «фолк-музика», але для кращого розрізнення частіше використовується «сучасна фолк-музика» або «музика народного відродження». Цей музичний період найбільше проявився в США, тому музика американського народного відродження продовжує висвітлюватися. Це явище також включає злиття жанрів, таких як фолк-рок та інші [35].

Сучасний український фолк це і багатоголосні співи і народні інструменти. Для того, щоб отримати автентичне звучання музики, молоді музиканти їздять до українських майстрів музичних інструментів, щоб замовити собі трембіту, сопілку, чи навчитися виготовляти цимбали. Варто відзначити, що «ДахаБраха» в своїй творчості активно використовує фольклорні мотиви, на що їх надихнули українські народні пісні, почуті від своїх бабусь в дитинстві.

ДахаБраха - це world-music квартет з Києва. Відображаючи фундаментальні елементи звуку та соулу, український «етнічний хаос» гурт ДахаБраха створює світ несподіваної нової музики. Учасники гурту: Марко Галаневич (вокал, дарбука, табла, діджеріду, акордеон, тромбон); Ірина Коваленко (вокал, джембе, бас-барабани, акордеон, перкусія, бугай, згалеяка, піаніно); Олена Цибульська (вокал, бас-барабани, перкусія, гармошка); Ніна

Гаренецька (вокал, віолончель, бас-барабан); Владислав Троїцький (директор, ідеолог та засновник гурту «ДахаБраха») [11]. Назва «ДахаБраха» оригінальна, яскрава і водночас автентична. Староукраїнською мовою означає «давати/брати». «ДахаБраха» була створена у 2004 році в Київському центрі сучасного мистецтва «ДАХ» режисером авангардного театру - Владиславом Троїцьким. Театральна робота наклала відбиток на виступи гурту - їхні шоу ніколи не проходили без сценічних ефектів.

Експериментуючи з українською народною музикою, гурт додав у свою музику ритми навколишнього світу, створивши яскравий, неповторний та незабутній образ ДахаБрахи. Це допоможе розкрити потенціал української мелодії та донести його до сердець і свідомості молодого покоління в Україні та в усьому світі.

У супроводі традиційних інструментів із різних країн надзвичайно потужний і безкомпромісний вокальний діапазон квартету створює транснаціональне звучання, яке корениться в українській культурі.

На перехресті українського фольклору та театру їхній музичний спектр то інтимний, то буйний, проникає в глибини сучасних коренів і ритмів, надихаючи на «культурне та мистецьке звільнення» [11].

ДахаБраха стали тими, кого називають творцями та розповсюджувачами українського етнохаусу. Квартет відтворює у своїх піснях автентичну українських народних пісень та вдало поєднують її з інструментами зі всього світу. Вони підкорили цілий світ та регулярно гастролують ближніми та дальніми країнами, виступають на найвідоміших фестивалях. Їхні композиції можна почути й в культовому серіалі «Фарго» та у рекламі для бренду Девід Бекхема [36].

Ще одним відомим українським фольк-гуртом можна назвати гурт «Go_A». Електрофольк гурт «Go_A» робить сучасну інтерпретацію українського фольклору, упакованого в електронний звук. Назва гурту складається з «Go» як «рух» та «A» як давньогрецької літери «альфа», що символізує культурне коріння та початок усього. І їхня музика зосереджена

навколо цього: початку, переказу традиційних українських історій, які передавалися з покоління в покоління. Співачка гурту Катерина навіть використовує старовинну східноєвропейську фольклорну техніку білоголосу, яка базується на відкритому горлі та вільному голосі. Учасники гурту: Ігор Діденчук (фольклорист та унікальний мультиінструменталіст, у чиєму багатому музичному арсеналі є такі традиційні українські інструменти, як сопілка, фрілка, флюяра, телинка, трембіта та дрімба); Іван Григоряк (експериментує з музичними стилями та звучанням, включаючи акустику (пальцевий стиль), прог-метал (бас-гітара), контрабас у народному оркестрі та електрогітару); Катерина Павленко очолює етнічну складову гурту. Більшу частину свого життя вона вивчала фольклор. Катерина вміє співати автентичною фольклорною технікою співу, володіє екстремальним вокалом. Катерина була тренером з етнічного вокалу для студентів мистецтв; Тарас Шевченко (клавішник/перкусист і саундпродюсер Go_A. Працює в різних музичних стилях і вміє поєднувати в музиці абсолютно різні елементи, такі як українська сопілка, важкі гітарні рифи та техно. Тарас пише музику для Go_A).

Історія гурту почалася в 2012 році, коли саунд-продюсер Тарас Шевченко познайомився з етнічною співачкою Катериною Павленко. Поекспериментувавши з українськими народними піснями, вони зрозуміли, що фольклор та електронна музика ідеально поєднуються, створюючи неперевершене поєднання емоцій та енергії. У грудні того ж року вийшла перша пісня «Коляда». Спочатку вони хотіли написати пісню разом як експеримент, але, побачивши, що це спрацювало, гурт працював разом.

Гурт привернув увагу після виходу синглу «Веснянка», який став переможцем Національного конкурсу «Кращий трек України 2015». Шість тижнів пісня була першою в чарті 10Dance радіо Kiss FM. станції в Україні та

б

у

Далі проаналізуємо ще один гурт, який активно використовує українську народну музику - «Onuka». Цей гурт який вдихнув нове життя в українську

народну музику. Гурт ONUKA з'явився в музичному просторі 2013 року. За проєктом ONUKA криється культурний код, еkleктика між українськими традиціями та сучасними технологіями, музичними формами [24].

Гурт Onuka зумів вдало поєднати народні інструменти з електронною музикою, саме цим музиканти завоювали любов і українського, і іноземного слухача. Бандура, свистунці, цимбали й бугай – без цих інструментів не проходить жоден живий виступ гурту Onuka.

Вокалісткою гурту, авторкою текстів та головною авторкою ідей є Наталія Жижченко. На сцені вона, окрім вокалу, грає на сопілці, окарині, свистульці, омнікорді, невеликих перкусійних інструментах, а також керує відтворенням семплів.

Варто згадати і про відомого співака Андрія Хайата, який більш відомий просто як Khaayat або Хайат. Це український співак та автор пісень, що працює в жанрі фольктроніка. Khaayat був фіналістом 9 сезону пісенного конкурсу «Голосу країни», де й припав до душі публіці. Після участі у шоу, Андрій продовжив займатися музикою та записувати пісні. Потім він двічі приєднався до Національного відбору на Євробачення, де був півфіналістом та фіналістом. У 2020 році пісня «Osoka» перемогла у номінації "Пісня року" й отримала нагороду під "Української пісні року". Khaayat вже випустив 2 альбоми «Khmil» та «Ultra». У своїх треках співак використовує народні інструменти – дудук, сопілки, дарбуку і тибетську чашу. В деяких треках ці інструменти змішані зі звуками двигуна автомобіля, метро, свистом кухонного чайника [36].

Ще однією відомою виконавицею сучасного фольклору є Аліна «Паш» - єдина на великій сцені, хто співає закарпатським діалектом. За словами Паш, її мета – донести до людей щось нове. Аліна Паш виросла у маленькому селі на Закарпатті. Це вплинуло на її творчість та дозволило створити музичний стиль, що поєднує етно та сучасні мотиви [25].

Варто зазначити і про гурт «Шпилясті кобзарі». Це молоді музиканти, які виконують понад сто різних творів у супроводі бандури на свій,

«шпилястий» лад. «Шпилясті кобзарі» – шість молодих бандуристів, які у стилі «музичний шарж», або «mash up» виконують cover-версії світових хітів та українських народних пісень.

Ініціатором створення колективу є Ярослав Джусь – виконавець, композитор, аранжувальник, ді-джей, лауреат всеукраїнських і міжнародних конкурсів, півфіналіст і володар призу глядачевих симпатій телешоу «Україна має талант-2».

«Шпилясті кобзарі» постали, аби продемонструвати всій країні можливості унікального українського інструмента, здивувати новими обличчями, свіжим поглядом на бандуру, зробити справжнє бандурне шоу. До концепції гурту не просто закладено ідею поєднання різних субкультур. На меті було показати, що і панк, і репер можуть грати на бандурі. Гурт прагне максимально донести до кожного думку про неповторність бандури. Цей народний український інструмент має безмежний потенціал, особливий чарівний звук [39].

З початку повномасштабного вторгнення рф в Україну, фольклорний рух почав змінюватися, і це не дивно, адже завжди стресові, тяжкі події сприяли певним видозмінам в усній народній творчості.

Фольклористи зазначають, що під час повномасштабної війни активізувалися два основні напрями фольклору. Перший – це інтернет-перекази, які не є традиційними, тому що вони написані та мальовані (відрізняються від усної традиції). Містять меми, фейки, сучасні типи легенд, фотожаби. Але другий напрямок – це відродження архаїчних форм, які існували тисячоліттями [16].

Кожна національна ідентичність пояснює людині, хто вона, звідки і як жити далі. Українська нація дуже сильна. Це нація воїнів, працьовитих людей, які пережили війни та Голодомор. У нашому генетичному коді є перелік того, що потрібно робити, щоб вижити: багато працювати (усі прислів'я підтверджують це), бути хорошою людиною (українці не люблять поганих людей і засуджують звірства), поважати культуру. Саме завдяки фольклорній

пам'яті українці зберегли свою національну ідентичність. Тож і зараз сучасне мистецтво не дарма звертається до фольклору. Проаналізуємо сучасні форми репрезентації фольклору, що зародилися під час війни. Зокрема, це замовляння, прокльони, колискові, дражнилки, лайка та ін. (рис. 2.1.).

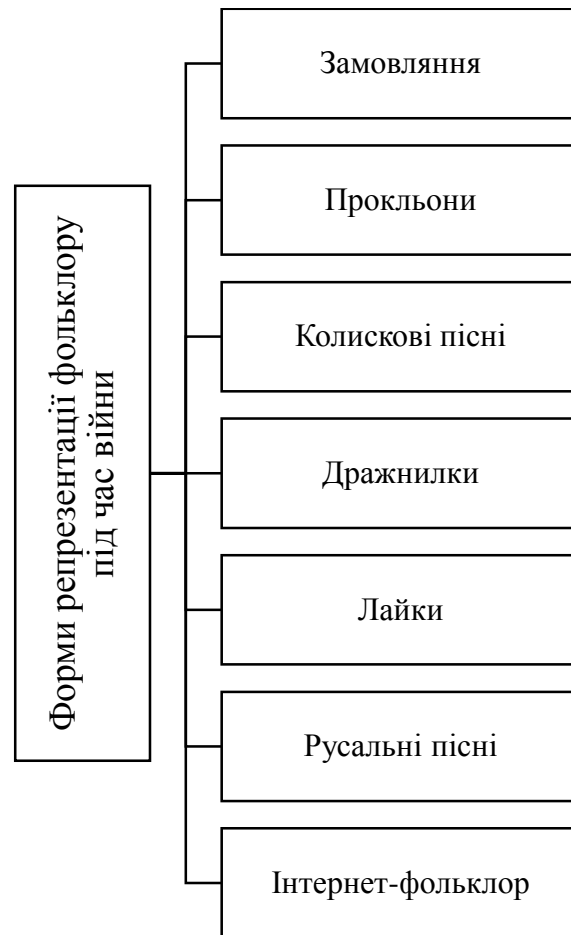

Рис. 2.1. Сучасні форми репрезентації фольклору, що зародилися під час війни

Спочатку проаналізуємо замовляння, як форму репрезентації фольклору. Це найархаїчніший магічний елемент, що виник до християнства. Їх дуже важко зібрати і записати, тому що люди неохоче ділилися ними – можливо, навчали, але не для запису. Тому виходить, що зазвичай вони реєструються дуже умовно. Найголовніше, що там зберігається ритм і фундаментальні речі – певний зсув, паралелізм, тобто зіставлення явищ природи з людиною (наприклад, якщо хтось худий, його просили бути повним, як місяць). Як взагалі працює замовлення: виконавець відтворює текст

магічних формул, які допомагають будувати новий сценарій реальності (наприклад, Енджі Крейда «Враже») [16].

Наступною формою сучасного фольклору є прокльони. Це частина культурного надбання українського народу. Вони потрібні, коли фізично не можеш щось зробити, але хочеш нашкодити. І не просто нашкодити, а це повинно мати практичну мету. Прокляття на адресу ворога дуже часто зустрічаються в піснях, написаних після початку повномасштабної війни (наприклад, у пісні Паліндром, Ship Her Son — «Спи» бачимо прокльони та

е
л
е
м

Далі проаналізуємо колискові. Це дуже популярний у світі жанр народних родинних текстів. І це ще одна форма фольклору, до якої звертаються музиканти. Вважається, що вони доступні, популярні (зустрічаються в книгах, фільмах) і обов'язково спрацюють.

Максимально витончені такі архаїчні форми, як колискова пісня чи молитва, в яких дуже важливий ритм. Крім сну або захисту, вони виконують ще одну важливу функцію - заспокійливо діють на психіку. Наприклад, «Коліскова для ворога» виконавця Стасіка – це спроба приспати ворога, адже сон – це маленька перерва в житті. І тут також зустрічаємо прокльони [37].

Зараз дражнилки досить популярні. У пісні ВоваЗіЛьвова – «умри умри умри (Путін)» [7] можна побачити певне змішання жанрів, адже дражнилки – це частина дитячого фольклору, є й лайливі слова. Саме в цій пісні відбувається процедура зменшення ворога – коли він малий, то не страшний. Ворог зведений до мимовільної дитини, яка нічого не вміє. До речі, це теж хороша формула замовляння. Воля того, проти кого щось робиться, має бути тоншою за волосину. Слово тут важливіше дій іншої людини.

У багатьох сьгоднішніх виданнях багато лайки. Власне, нічого дивного в цьому немає, адже лайка має терапевтичну функцію. Коли людина перебуває

2

7

1

в екстремальній (ненормальній) ситуації, їй не вистачає звичайних слів. Як тільки період гострої фази пройде, це слова можна буде забрати або переробити. Якби це було чимось, чим насолоджуватися, ми мали б багато зразків лайливого фольклору. Такі приклади деякий час існували в 16 столітті, але це не лайливі слова, як ми знаємо його сьогодні. Були різкі слова, але в тій же парадигмі 16 століття.

Ще однією формою сучасного фольклору є русальні пісні. Пісня «Проведу я воріженьки до кордону» [29] - це переписана русальна пісня. Оригінальна «Проведу я русалочки до бору» співається на Русальний тиждень, який настає за кілька тижнів до Купала. У цей період молода пара вирішує, чи буде у них сім'я. Щоб перевірити, чи дівчина розумна і розуміє природу речей, їй загадують загадки. Класичний сюжет русальної пісні такий: дівчині загадують 3 загадки, і якщо вона їх розгадає, її пускають до шлюбних ігор. Якщо вона не розгадає, то вважається, що її залоскотала русалка – це означає, що дівчина ще молода. У народних переказах русалки не чіпляються до заміжніх жінок, тому що вони дають нове життя і вже розгадали, звідки все береться.

У масовій культурі русалки – це зла сила, яка потенційно небезпечна для молоді. Русалка не може жити в людському суспільстві – у неї інша природа, їй не повинно бути серед хрещених людей.

У пісні «Проведу я русалочки до бору» бачимо, що ворог відображений як нечисть. Варто відзначити, що дуже часто русалкам залишали певне полотно, матеріал, адже їм потрібно в щось вдягнутися. І ту простежується зв'язок між росіянами, які крадуть одяг, обладнання тощо. Це прямий сигнал про те, що українці сприймають їх як нечисту силу, як щось нехристиянське.

У пісні «Проведу я воріженьки до кордону» також є залишок русальної пісні. Тут зустрічається культ жінки — вона старша і може спровадити ворогів: «Проведу я воріженьки до кордону, сама вернусь молода аж додому». Після проводу русалок нарешті можна користуватися водоймами,

лісами й полями. А в Україні зараз усе заміновано. Тобто ще не провели. Тут також бачимо дуже точне перенесення, що відповідає народним елементам — «щоб русалонька не ходила», а в нас «щоб воріженьки не ходили».

Що стосується можливих форм фольклору, які з'являться в майбутньому, то це будуть пісні про Збройні Сили України, наших славних захисників. Буде багато чуток, вже є - всі ці історії про те, як десантники висадилися і їх відкинуло в Білорусь. Міфи можуть з'явитися, зараз вони існують. Ближче до перемоги очікуємо новий пласт прислів'їв та приказок, адже компактні форми вимагають розуміння.

Важливо відобразити і інтернет-фольклор. Прогрес інформаційних технологій надає широкі можливості для збереження традиційного фольклору та продукування нових фольклорних форм.

Інформаційна ера та цифрові можливості вплинули не лише на розширення можливостей фольклорної комунікації, а й на шляхи поширення фольклору. Це сприяє жанровому збагаченню сучасного фольклору. Дослідники зазначають, що «більшість фольклорних жанрів усної традиції зберегли свій вигляд і популярність донині (анекдоти, легенди, казки, притчі, пісні, казки), але найновішим і домінуючим є спрямованість на візуальні форми комунікації, які формуються специфічними канонами Інтернет-творчості та створюють власні жанри, зумовлені комунікаційним простором Інтернету» [15, с. 217].

Візуальний і вербальний компоненти, взаємодіючи в єдиному семантичному просторі один з одним, забезпечують цілісність і зв'язність креолізованого твору та його комунікативний ефект. Таким чином, в процесі сприйняття реципієнтом креолізованого твору відбувається декодування закладеної в ньому інформації, в результаті чого створюється єдиний загальний концепт (сєнс) такого твору/тексту [15, с. 138]. Найбільш поширеними жанрами інтернет-фольклору є «креолізовані твори» (мем, «фотожаба», мотиватор, демотиватор, вебкомікс, комічні відео тощо), які

створюються та поширюються за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних технологій [8, с. 118].

Традиційно фольклорні твори передавалися усно, усність мала визначальне значення (саме це відрізняло її від літератури). Але згодом вчені почали вивчати писанки, вишиванки, обрядовий фольклор (поєднання тексту пісень і «тексту» рухів) як фольклорні тексти. Інтернет-твори, флешмоби, мурали та інші інтерактивні форми також є колективними, комунікативними формами творчості. Що дозволяє стверджувати про трансформацію та появу зорової-усної ознаки [8, с. 118].

Можливості сучасних електронних засобів, інтернет-майстрів, програм, інструментів дозволяють кожному користувачеві брати участь у процесі створення інтернет-мему, демонструючи власне бачення. Яскравим прикладом інтернет-мему є: «ЗСУ ударили по кримському мосту» (рис. 2.2.); «Можна обміняти знання російської?»; «Жест доброї волі» (рис. 2.3.); «Посол доброї волі» (рис. 2.4.); «Треба байрактари» (рис. 2.5.); «Збір на ядерку» (рис. 2.6.); «Чмоня» (рис. 2.7.); «Цей день настав» (рис. 2.8.).

Рис. 2.2. Інтернет-мем «ЗСУ ударили по кримському мосту»

Рис. 2.3. Інтернет-мем «Жест доброї волі»

Рис. 2.4. Інтернет-мем «Треба байрактари»

Рис. 2.5. Інтернет-мем «Збір на ядерку»

Рис. 2.6. Інтернет-мем «Чмоня»

Рис. 2.7. Інтернет-мем «Цей день настав»

Фольклор, як форма існування духовної культури в умовах сьогодення продовжує своє існування і на території Рівненської області. Так, в першу чергу фольклорна діяльність на території нашої області представлена народними аматорськими фольклорними гуртами:

- с. Князівка Березнівської міської ради Рівненського району;
- с. Білка Березнівської міської ради Рівненського району;
- «Серпанок» будинку культури с. Берестя Дубровицької міської ради, Сарненського району;
- «Намисто» Дубровицького будинку культури Дубровицької міської ради Сарненського району;
- с. Кураш Дубровицької міської ради Сарненського району;
- «Берегиня» будинку культури с. Крупове Дубровицької міської ради Сарненського району;
- ансамбль сім'ї Чудіновичів будинку культури с. Сварицевичі Дубровицької міської ради Сарненського району;

- родинний фольклорний ансамбль сім'ї Олексійовець будинку культури с. Залужжя Дубровицької міської ради Сарненського району;
- народне аматорське фольклорне тріо “Ярина”;
- «Троян» БК с. Люхча Сарненської міської ради;
- фольклорно-автентичний колектив «Родина» клубу с. Бутейки Сарненської міської ради;
- «Горлиця» БК с. Кричильськ Сарненської міської ради;
- «Берегиня» будинку культури с. Городець Сарненської міської ради;
- «Оберіг» будинку культури с. Люхча Сарненської міської ради;
- «Мазурки» с. Корост Сарненської міської ради;
- «Криниченька» с. Велике Вербче Сарненської міської ради;
- «Джерельце»;
- с. Кричильськ Сарненської міської ради; «Куточане» будинку культури с. Рокитне Рокитнівської селищної ради Сарненського району;
- «Вербиченька» будинку культури с. Томашгород Рокитнівської селищної ради Сарненського району;
- «Блажевчанка» будинку культури с. Блажове Рокитнівської селищної ради Сарненського району та ін. [26].

Вище зазначені народні аматорські гурти в своєму репертуарі мають багато українських народних пісень, які навіть не почути ніде, окрім як від даних гуртів. Окрім виконання пісень, учасники гуртів активно досліджують фольклорну спадщину свого краю і продовжують існування фольклору як духовної культури, що збагачує сучасне покоління неймовірним досвідом поколінь.

Однією з головних проблем донесення фольклорного співу до слухача фольклорними ансамблями є нерозуміння і складність уловлювання непідготовленим слухачем тексту пісні з притаманними їй діалектними особливостями, мелодійному руху, певними поспівками (мелодійним ланкам, що вибудовуються в різних співвідношеннях певні мелодійні формули), які буквально виштовхують з несвідомого шару свідомості емоційні реакції.

Через спів людина отримує століттями відточувану, адекватну форму для розкриття аспектів внутрішнього Я, подібного до будь-якого іншого Я і одночасно в чомусь унікального. Саме завдяки цьому й ніяк інакше величезна кількість молоді, яка відвідувала концерти автентичних виконавців та новостворених фольклорних ансамблів, залучалася та залучається до процесу пізнання фольклору, який поступово переростає у фольклорний рух.

Учасники фольклорних колективів, керуючись цією установкою, і сьогодні здійснюють експедиційні виїзди на місця досліджуваних локальних традицій, записують музичний, поетичний, хореографічний фольклор у носіїв традицій, переймають співочий досвід у «майстрів», щоб потім вербально та невербально відтворити у сучасній культурі спадщину традиційної народної культури.

Завдяки концертній діяльності фольклорно-етнографічних колективів, які не просто показують плід своєї діяльності на сцені, а ніби залучають до цього процесу слухача, дозволяючи в інтерактивній формі доторкнутися до споконвічної культури, з кожним разом збільшується коло залучених до процесу пізнання культури. Фольклорні ансамблі сьогодні виконують дуже важливу функцію у збереженні національних традицій та автентичного фольклору, незважаючи на те, що більшість учасників є не носіями, а тимчасовими зберігачами традиції.

Багата Рівненщина і фольклорними фестивалями. Концепція фольклорних фестивалів обов'язково пов'язана з давніми етнічними традиціями, перед організаторами таких фестивалів ставиться завдання збереження національної культури, новаторство у культурі розуміється через призму цих завдань. Це виправдано, оскільки за умов поглиблення глобалізації сучасного суспільства гостро постає питання збереження національної ідентичності. Повага до минулого свого народу, повернення втрачених цінностей та ідеалів є фундаментом глибинної ментальності народу та світосприйняття людини. Відродити це й укорінити можна лише через ключові для самосвідомості народу ідеї. Саме цей філософсько-естетичний

підхід – осягати та розвивати етнокультурну спадщину предків – стає стрижневим у концепції фестивалів фольклорного спрямування.

В наш час існує ціла низка форм і способів освоєння фольклорних традицій, розуміння і проникнення в сутність народної культури, пропаганди та популяризації її кращих зразків. Однією з таких форм є різноманітні фестивалі, наприклад фестиваль фольклору, фестиваль народної творчості, етно-фестиваль тощо.

Основною метою та завданням такого роду фестивалів є відродження та збереження фольклорних традицій, підвищення їх ролі та значення у сучасній культурі. Основним завданням цього типу фестивалів можна назвати боротьбу за збереження автентичного фольклору, який є невід’ємною частиною збереження духовної культури народу, національного коріння. Фольклорні допомагають у вирішенні проблем, пов’язаних із освоєнням самодіяльними фольклорними колективами фольклорних традицій.

Проаналізуємо фольклорні фестивалі Рівненщини (рис. 2.8.).

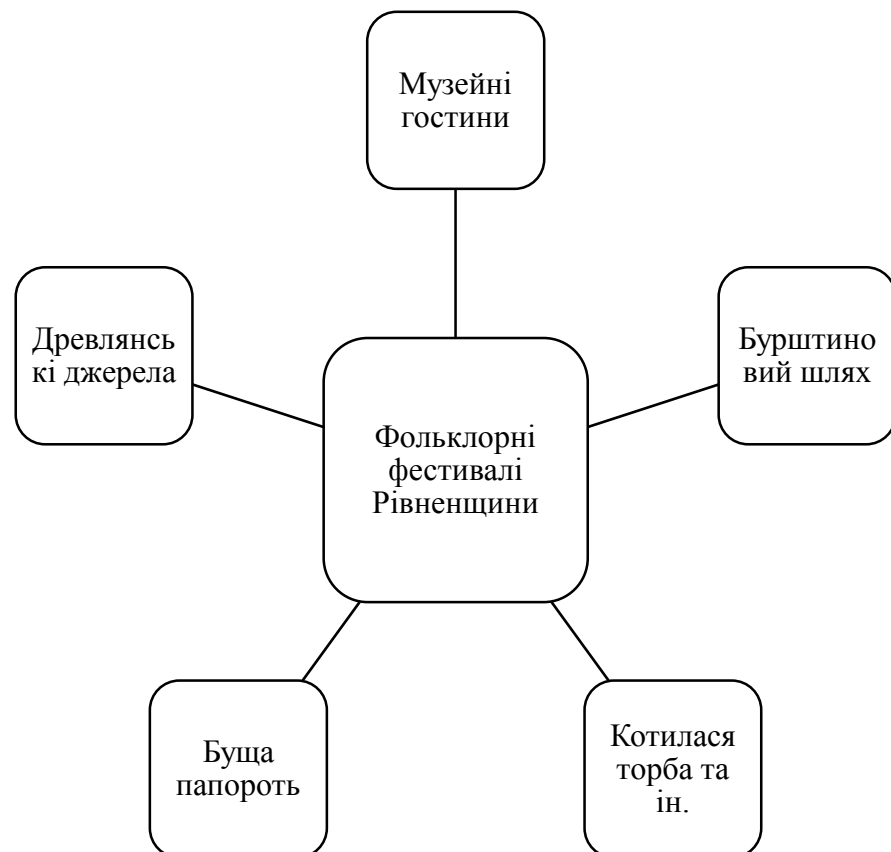

Рис. 2.8. Фольклорні фестивалі Рівненщини

Розпочнемо аналіз з обласного фольклорно-етнографічного свята до Міжнародного дня музеїв «Музейні гостини», що проводиться у м. Рівне. В останній місяць весни територія навколо Краєзнавчого музею та парку «Лебединка» заповнена сотнями мешканців та гостей міста. А все тому, що відбувається чарівне свято – «Музейні гостини». Це колоритний ярмарок, де можна не лише подивитися на вироби декоративно-ужиткового мистецтва, харчової промисловості тощо, а й придбати їх. Також відвідувачі фестивалю мають можливість взяти участь у цікавих конкурсах та квестах, насолодитися виступами фольклорних та танцювальних колективів. «Музейні гостини» – це візитівка Рівного та традиційна подія для всіх його жителів [4].

Далі проаналізуємо ще один важливий фестиваль Рівненщини - регіональний відкритий Етно-Тур-Фест «Бурштиновий шлях», який проводиться у м. Корець, де знаходиться вузькоколійки Антонівка-Зарічне (сmt Володимирець). Цікавими подіями фестивалю є виступи художніх та фольклорних колективів, ярмарки, туристичні змагання, традиційні поліські смаколики. Окрім цього, усі охочі можуть придбати оригінальні витвори мистецтва, виготовлені народними майстрами з дерева, соломи, глини та вишивки. Запах їжі Полісся відчувається далеко за межами фестивалю, а особливо мацик, український банош, вареники з чорниціями [4]. Програма фестивалю дозволить познайомитися з автентичним побутом жителів українського Полісся.

Далі проаналізуємо Міжнародний молодіжний фестиваль традиційної народної культури «Древлянські джерела», що традиційно проходить в кінці серпня. Він внесений до календарів та має статус фестивалю CIOFF (Міжнародної Ради Організацій Фестивалів Фольклору) та IOF (Міжнародної Організації з Народної Творчості) – організацій, що співпрацюють з ЮНЕСКО. «Древлянські джерела» з концертними виступами відвідали фольклорні гурти із Молдови, Словаччини, Білорусі, Великобританії, Литви,

Польщі, Грузії, Угорщини, Канади, Австрії, Туреччини, Мексики, Італії, Франції, Чехії, Латвії, Вірменії, Португалії, Іспанії та ін.

Основними завданнями фестивалю є: успадкування та достовірне відтворення традиційних звичаїв та обрядів, опанування традиційної виконавської манери в середовищі фольклорних колективів, ознайомлення з традиційною народною культурою різних країн і народів, розвиток творчих зв'язків між дітьми та молодіжних фольклорних колективів, поглиблення взаєморозуміння підростаючого покоління інших країн і народів та входження України в європейський і світовий культурний простір [18].

Наступним варто проаналізувати етно-еко-фест «Буща папороть 2018», який відбувається в с. Буща Здолбунівського району Рівненської області. Фестиваль започаткований у 2017 році і проводиться щорічно в першій половині липня з метою відтворення та популяризації народних купальських звичаїв, традицій та обрядів, фестивального руху на Рівненщині [38].

Міжнародний фестиваль-конкурс дитячого фольклору «Котилася торба», який проводиться у м. Вараш. Фестиваль-конкурс діє згідно статусу заходів С.І.О.Ф.Ф. та IOV, а це означає, що він плідно співпрацює з ЮНЕСКО.

Учасниками фестивалю є дитячі колективи із різних куточків України та зарубіжних країн. У рамках фестивалю відбудуться концерти учасників фестивалю в селах району, спільні виступи на концертних майданчиках міста Дубна, що сприяє налагодженню культурних зв'язків та творчого взаємообміну, підтримці діяльності колективів аматорської творчості, які працюють в галузі фольклору та збереженню культурної спадщини [38].

Міські жителі, у своїй більшості, відірвані від кореневої народної традиційної культури, в якій діє один із головних принципів її збереження – усна передача з покоління в покоління, за допомогою чого зберігається тісний зв'язок між різними поколіннями людей, принцип їхньої взаємодії в соціумі та єдність архетипів, що транслуються всіма видами народної творчості.

Одним із досягнень фольклорного руху є створення зручного середовища для реалізації архетипічного шару свідомості сучасної людини у

сучасній культурі – завдяки перенесенню автентичної народної традиційної культури до міського простору.

Народна творчість створює необхідні природні умови для наслідування архетипічного зразка та численні можливості перейнятися міфологічним світоглядом наших предків. Основними критеріями для успішної реалізації всіх складових традиційної народної культури в міському середовищі є встановлення народного колективу на справжність і повна залученість учасників у процес самопізнання – занурення у стихію архетипічного – через музику, танець, ритуал, обряд, ремесло та інше.

Головним інструментом прояву архетипічної свідомості, є традиційна народна музична культура, що виражається у формі пісні. Людина співає у будь-якій ситуації: у радості, у горі, у праці та на святі. Потреба в співі є невід’ємною частиною життя людини (як усвідомленим, так і несвідомим). Іноді такий чинник, як спів традиційної народної пісні, дозволяє людині усвідомити те, ким вона є, свою ідентичність і належність. Спів відкриває глибинні семантичні коди народної культури, архетипічні структури, «діставаючи» їх з несвідомого шару свідомості в усвідомлене поле цінностей, смислів і ритуально-обрядових дій, що здійснюються людиною.

Слід зазначити, що фольклорний рух частково гармонізує дозвілля молоді, нівелюючи деякі негативні тенденції. Одним із найважливіших моментів негативного впливу міської культури на сучасну молодь є збіднення її сфери дозвілля.

Інертність дозвілля, яке є важливою складовою людського життя, призводить до роз’єднання людей: кожен залишається сам з собою. У традиційній народній культурі дозвілля завжди було спільним. Весь вільний від роботи час молодь проводила разом на вуличних гуляннях, вечорках, ігрищах та інше. Саме реконструкція подібних форм спільного дозвілля у фольклорному середовищі запускає ті правильні механізми, які споконвічно супроводжували цю статево групу. При включенні цих форм у сучасну міську

дійсність незмінною залишається їх функція, пов'язана з вибором пари та підготовкою до шлюбу.

Використання у повсякденному житті міської людини форм традиційної народної культури, переймання досвіду попередніх поколінь, норм поведінки, духовного досвіду дозволяють жителю міста гармонійно наповнити своє життя «живим» творчим змістом, а також сприяють розкриттю об'єднуючого архетипного початку в кожній окремій людині.

Але, треба визнати, справедлива також думка про те, що як би фольклорний рух не намагався перенести принципи традиційної народної культури на себе, люди, залучені до цього процесу, все одно залишаються носіями іншого – міського – світогляду, оскільки вікова культурна урбанізація порушила історичний зв'язок між традиціями села та міста. Так, ми можемо сказати, що сучасній міській людині не властиві світоглядні установки носія традиційної народної культури, оскільки архетипові структури, що виявляються в народній культурі, певною мірою були втрачені сучасною міською людиною, носієм індустріальної культури, проте тенденції до повернення в побут людини рідної народної культури (до відновлення зв'язку часів) набувають сили поступово з входженням у світ традиційної народної культури.

Фольклор залишається актуальним і до сьогодні, оскільки саме в традиційній народній культурі продовжують своє вічне життя архетипи, що дозволяють сучасній молодій людині в умовах замирення вітчизняної культури та активного впливу Заходу ідентифікувати себе як «носія» своєї рідної кореневої культури, усвідомити причетність до збереження великого спадщини своєї країни.

Фольклор виступає важливим ідентифікатором приналежності людини до тієї чи іншої національності чи культури. Фольклорна традиція апріорі не може повністю увійти в життя міської людини, оскільки в місті та й у сучасному селі тепер діють інші соціокультурні принципи та норми (культура нашої країни майже перестала бути аграрною, людина «уникла сохи»).

Проте перенесення в міське середовище народної святкової культури та деяких календарних та сімейних обрядових традицій дозволяє якомога довше зберігати той величезний культурний пласт, який дбайливо зберігався та передавався з покоління в покоління нашими предками.

Отже, визначено форми репрезентації фольклору в сучасну українську культуру. Наразі дуже відомими є гурти та співаки, які активно залучають фольклор у свою творчість і створюють новий напрям музики – «фолк-музика». Носіями даної форми фольклору є гурти «ДахаБраха», «Онука», виконавиці Аліна Паш, Альона альона та ін. Окрім цього, після початку повномасштабного вторгнення, з'явилися нові форми усної народної творчості – інтернет-меми, фотожаби тощо, та відновилися у новій формі заклинання, прокльони, русальні пісні, колискові та ін.

2.2. Застосування різних видів фольклору в івент менеджменті сьогодення

Наразі івент-менеджемент є різноманітним та має багато аспектів у своєму відтворення. Однак, фольклор реалізував себе і в цьому напрямку.

Поняття «івент» відображає не якусь об'єктивно вимірювану якість, а винятковий характер певного заходу або події, що сприймається суб'єктивно. Івент виникає у свідомості та почуттях тих, хто його переживає. Категорію «івент» ще не зафіксовано в україномовних етимологічних словниках, адже вона з'явилася в українській мові порівняно нещодавно. Вона походить від англійського слова Event – «подія», розважальна або рекламна вистава, здійснювана на театральній сцені, кіно- або телеекрані, на спортивній або цирковій арені з використанням різного роду сюжетних ходів, образотворчих прийомів, світлової техніки, комп'ютерної графіки, тощо.

Як вказує О. Радіонова: «Івент – запланована соціально-суспільна подія (захід), що відбувається в певний час, із певною метою та має певний резонанс для суспільства» [30, с. 6].

На Заході івент – це ціла індустрія з планування, організації, проведення, аналізу заходів, подій, шоу як приватного, громадського характеру, так державного і міжнародного масштабу (наприклад інавгурація президента США).

Слід зазначити, що нині одним з інструментів популяризації національної культури є саме івентз-аходи.

І. Юдакова підкреслює, що саме такий різновид івент-заходів як культурні мають здійснювати популяризацію національної культури. Дослідниця зазначає, що театралізація івент-заходів в Україні наразі відбувається не досить стрімко, як проведення деяких інших івентів. Проте протягом останніх п'яти років можна простежити певний розвиток театралізації івент-заходів в Україні. До українських театралізованих івент-заходів можна віднести наступні:

- проєкт «Наше Різдво», що є музичним театралізованим дійством. Цей фестиваль був створений компанією «Фільм-плюс продакшн» з метою відновити в серцях українського народу відчуття того, що національні колядки та традиції є найкращими. Крім того, однією із цілей проєкту «Наше Різдво» є надати Різдву відчуття сучасності;

- театралізована постановка «Масляничний вертеп», що була озвучена древньослов'янською мовою та в якій брав участь кінно-трюковий театр «Парку Київська Русь», зі спецефектами та вогняним шоу про події давньої української історії (висвітлювалися легенди про Олега, Андрія Первозванного та Аскольда). Загалом «Масляничний вертеп» представляв собою захоплюючий театралізований івент-захід, який містив величезний асортимент розважальної програми, призначеної для глядачів різного віку [19, с. 275].

Варто зазначити, що в Україні проводяться також івент-заходи, які здатні трансформувати свідомість значної кількості людей відразу та сприяти популяризації національної культури. Такі івент-заходи взагалі можуть вивести сприйняття івенту на новий рівень.

Одним із таких івент-заходів можна вважати «Ukrainian Fashion Week», який проходить у Києві ще з 1997 року. Цей івент-захід об'єднує велику кількість українських дизайнерів, а також залучає професіоналів світового рівня. «Ukrainian Fashion Week» є хорошою можливістю задля молодих фахівців, аби заявити Україні та світу про себе, зокрема представити свою колекцію одягу та здобути досвід. Зазначений івент-захід відіграє важливу роль для України, адже тема текстильної промисловості та креативу є досить значимою. Результати проведення Fashion Week протягом багатьох років свідчать про те, що в Україні є таланти у сфері моди, які не стоять на місці та долучаються до загальносвітового контексту [19, с. 285].

Наступним важливим івент-заходом, який впливає на популяризацію національної культури, є міжнародний пісенний конкурс «Євробачення». З 2005 року Україна появилася на музичній мапі Європи, почала посідати місця в першій п'ятірці конкурсу. Цей івент-захід також сприяє популяризації національної культури, яка розглядається як цілісна система, яка включає в себе і фольклорноетнографічні шари.

Ще одним важливим івент-заходом, який впливає на популяризацію національної культури, є фестивалі «Leopolis Jazz Fest(AlfaJazz Fest)» та «Atlas Weekend». Перший івент-захід представляє собою міжнародний джазовий фестиваль, який проходить у Львові з 2011 року та став однією з головних музичних подій України. Слід зазначити, що The Guardian включив цей фестиваль до списку наймузичніших фестивалів Європи. А от другий здебільшого вважають вдалою спробою задовольнити вже існуючий і створити новий попит на музичні фестивалі в Україні. Основною метою івент-заходу «Atlas Weekend» є розвивати фестивальну культуру в Україні, сприяти

залученню іноземних туристів та здійснювати світову популяризацію української музики.

«Одеський кінофестиваль», який проводиться в Україні з 2010 року. Обертів він почав набирати саме в 2012-му році, оскільки перетворився на фестиваль кіно високого художнього рівня, який розрахований на широку аудиторію. Це був перший вітчизняний кінофестиваль, зроблений відповідно до всіх світових канонів. Слід зазначити, що після «Одеського кінофестивалю» планка кінофестивалів в Україні різко піднялася, оскільки він показав всій країні світовий рівень організації подібних заходів [10, с. 597].

Отже, проаналізовано застосування різних видів фольклору в івент менеджменті сьогодення. Слід відмітити, що фольклор по-різному відображається на кожному заході. Так, якщо наприклад, «Ukrainian Fashion Week» стосується відображення культури одягу українців, сучасної, а також з минулих століть, то пісенні івенти спрямовані на популяризацію української пісні, як сучасної, так і народної.

ВИСНОВКИ

Охарактеризовано історіографія фольклору, виникнення та розвиток в межах України. Процес зародження і розвитку українського фольклору поділяють на дві великі епохи: доісторичний період (міфологічний) та історичний. Проаналізувавши історію становлення та розвитку фольклору, можна простежити взаємозв'язок між фольклором та подіями, яві відбувалися в життя людей, адже саме життя особин було джерелом, ідейним наповненням для фольклору. Так, якщо в стародавні часи люди вірили у божества, ритуали, тварин та ін., то і, відповідним чином, був сформований фольклор того часу, який включав різноманітні ритуали, поклоніння, ворожіння тощо. Однак з розвитком цивілізаційний процесів на території України, змінювався і фольклорний напрям. Зокрема, в історичну епоху розвитку фольклору, можна простежити суттєві зміни пріоритетів, адже героями пісень, балад була не вже сім чи родинна спільнота, а окремі героїчні постаті. Певну активацію фольклорного руху можна простежити під час видатних битв, історичних подій, адже суспільство поважала усе те, що роблять їхні захисники і намагалися оспівати подвиги козаків, гетьманів, отаманів тощо. Варто підкреслити, що в усній народній творчості можна простежити і багато історичних подій, які дають можливість ближче познайомитись з минулим нашої держави. За часів радянської влади, звісно відбувся занепад розвитку фольклору, адже все українське заборонялося, відбувалися масові репресії щодо українського населення, діячів, письменників тощо. Саме після отримання незалежності маємо можливість повністю ознайомитися з різноманіттям нашої усної народної творчості та культурними здобутками минулого. Слід зауважити, що і наукові розвідки фольклору активізувалися тільки в XXI столітті, і поки що триває процес наукових розвідок, однак вже є певні важливі напрацювання М. Дмитренка, О. Потебні, М. Вовк та ін.

Розкрито особливості та специфіку українського фольклору, його актуальність в культурному просторі нашого часу. Сучасна культура демонструє нову форму комунікації - усно-письмову, як у письмову мову впроваджуються всілякі елементи, максимально наближають її до усної. У цьому типі комунікацій також відроджуються деякі нормативи традиційного фольклору: можливість варіювання висловлювання, використання коротких, але ємних висловів, смислові гри тощо. Усе це доводить вплив фольклорних елементів на розвиток самої культури. В 2000-х рр. традиційний український фольклор у сучасну українську фольк-музику, носіями якої були: «Воплі Відоплясова», «Плач Єремії», Катя Chilly, Михайло Поплавський, Верка Сердючка. Щодо фольклорних фестивалів, то відомими є: Червона рута, «Країна мрій», «Великдень у Космачі», «Підкамінь» та ін. Можна простежити, що в українській культурі прояв фольклору дещо трансформувався, і на початку 2000-х рр. українські виконавці почали поєднувати електронну музику, рок-ролл, і українській пісні зазвучали по-новому, як і автентичність української народної творчості. Завдяки Руслані Лижичко про Україну заговорили у всьому світі, багатьом іноземцям було цікаво слухати її пісні, і не тільки Руслани, а й інших представників українського фольку в той час, що можна розуміти як позитивним аспектом, адже потрібно популяризувати нашу культуру, а світу дізнатися про український народ як про талановиту та сильну націю.

Проаналізовано форми репрезентації та носії фольклору в культурній сфері України. Фольклор у культурній сфері України найповніше відображено в пісенній формі. Все частіше українські народні мотиви можна почути у творчості сучасних українських виконавців та гуртів. Український контент пропонує добірку незвичайних повторів, які дозволили старовинним текстам зазвучати по-новому. Дуже часто сучасні українській пісні переспівують українські народні пісні (Іванка Червінська & Gypsy Lyre «Летіла зозуля», alyona alyona & Jerry Heil & Ginger Mane «Зозуля», Лелека «Летіла зозуля»,

MniShek «Душка моя» та ін.). Сучасний український фольк включає таких носіїв як: ДахаБраха, «Go_A», Опика, Аліна Паш, «Шпилясті кобзарі» та ін. Сучасні форми репрезентації фольклору, що зародилися під час війни - замовляння, прокльони, колискові, дражнилки, лайка, інтернет-фольклор та ін. Фольклор, як форма існування духовної культури в умовах сьогодення продовжує своє існування і на території Рівненської області. Так, в першу чергу фольклорна діяльність на території нашої області представлена народними аматорськими фольклорними гуртами: с. Князівка Березнівської міської ради Рівненського району; с. Білка Березнівської міської ради Рівненського району; «Серпанок» будинку культури с. Берестя Дубровицької міської ради, Сарненського району; «Намисто» Дубровицького будинку культури Дубровицької міської ради Сарненського району; с. Кураш Дубровицької міської ради Сарненського району; «Берегиня» будинку культури с. Крупове Дубровицької міської ради Сарненського району та ін. відома Рівненщина і фольклорними фестивалями: «Музейні гостини», «Бурштиновий шлях», «Древлянські джерела», «Буща папороть 2018».

Визначено застосування різних видів фольклору в івент менеджменті сьогодення. Зокрема, наразі до таких заходів відносимо: проєкт «Наше Різдво», театралізована постановка «Масляничний вертеп», «Ukrainian Fashion Week», «Leopolis Jazz Fest(AlfaJazz Fest)», «Atlas Weekend», «Одеський кінофестиваль». Слід відмітити, що фольклор по-різному відображається на кожному заході. Так, якщо наприклад, «Ukrainian Fashion Week» стосується відображення культури одягу українців, сучасної, а також з минулих століть, то пісенні івенти спрямовані на популяризацію української пісні, як сучасної, так і народної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акопян А. А. Музичний фольклор у сучасній масовій культурі України. Арт-платформа. 2022. №1(5). С. 97-116.
2. Альона Альона & Jerry Neil & Ginger Mane. Зозуля. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BGfMABxAy7c> (дата звернення: 01.04.2023).
3. Бріцина О. Ю. Фольклор. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2013. 688 с.
4. Бондарева Ю. ТОП-10 фестивалів Рівненщини. URL: <https://rivnenski.info/uk/article-1621-top-10-festivaliv-rivnenschini> (дата звернення: 10.02.2023)
5. Вовк М. Сучасні фольклористичні університетські й академічні осередки в Україні: здобутки і перспективи. Подвижник: ювілейний науковий збірник на пошану доктора філологічних наук, професора Миколи Дмитренка К.: Видво «Сталь», 2015. 492 с.
6. Вовлі Відоплясова - Несе Галя. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Xk7sor5f9v0> (дата звернення: 01.03.2023).
7. Вова зі Львова - вми вми вми (путін). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1SrdcaJGaLY> (дата звернення: 01.03.2023).
8. Грищенко І. В. Модифікація побутового фольклору в інформаційну добу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Том 33 (72). № 1 Ч. 3 С. 117-121
9. Го_А. URL: <https://go-a-band.com/> (дата звернення: 01.03.2023).
10. Данилка Н., Пахолюк І. Івент-заходи як інструмент популяризації національної культури. Народознавчі зошити. 2021. № 3 (159). С. 593-600
11. ДахаБраха. URL: <https://www.dakhabrakha.com.ua/en/about/> (дата звернення: 01.03.2023).

12. ДзюдаMDB. URL: <https://dzygamdb.com/uk/persons/3428> (дата звернення: 01.03.2023).
13. Дмитренко М. К. Українська фольклористика: акценти сьогодення. Слово і час. 2016. №1. С. 58-67.
14. Дмитренко М. К.. Українська фольклористика другої половини XIX століття: методологічний дискурс : дис... д-ра філол. наук: 10.01.07 / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Максима Рильського. К., 2006. 373 с.
15. Денисюк Ж. Постфольклор інтернет-комунікації в аксіологічному вимірі. Київ : НАКККіМ, 2017. 409 с.
16. Енджі Крейда – Враже. URL: https://www.youtube.com/watch?v=cdEEffF7_rU (дата звернення: 03.03.2023).
17. Іванка Червінська & Gypsy Lyre - Летіла зозуля. URL: https://www.youtube.com/watch?v=AY_UJ1593Z4 (дата звернення: 03.03.2023).
18. Інформаційна агенція культурних індустрій. URL: <http://i-pro.kiev.ua> (дата звернення: 01.04.2023).
19. Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали міжнародного симпозіуму, 6 червня 2019 р. М-во культ. України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККІМ, 2019. 403 с.
20. Лановик М. Б., Лановик З. Б. Українська усна народна творчість: Підручник. 3-тє вид., стер. К.: Знання-Прес, 2005. 591 с.
21. LELÉKA - Zozulja - Летіла Зозуля- саундтрек серіалу «І будуть люди». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Kj58oxqeA9E> (дата звернення: 01.04.2023).
22. Лемки. Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: <https://esu.com.ua/article-54193> (дата звернення: 01.04.2023).

23. Мнішек - Душко моя (Official Music Video). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8Ox2Sw9MX4Y> (дата звернення: 01.04.2023).
24. Ната Жижченко і Євген Філатов про гурт ONUKA, екологію та Чорнобиль. 2019. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/knowledge/lecture/291463-nata-zhizhchenko-ta-evgen-filatov-pro-gurt-onuka-ekologiyu-i-chornobil> (дата звернення: 01.04.2023).
25. На «Євробачення-2022» від України їде Аліна Паш - що потрібно знати про співачку та її пісню. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/lime/learn/2022-02-13/na-evrovidenie-2022-ot-ukrainyi-edet-alina-pash---chto-nujno-znat-o-pevitse-i-ee-pesne/44473> (дата звернення: 01.04.2023).
26. Обласний центр народної творчості м. Рівне. URL: <https://rocnt.com.ua/?cat=49> (дата звернення: 01.04.2023).
27. Паліндром, Ship Her Son – Спи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QxVUG5k7hAQ> (дата звернення: 01.04.2023).
28. Пауль Manandise – Ніч Яка Місячна. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=v2b6i5sutX4> (дата звернення: 01.04.2023).
29. Проведу я воріженьки — традиційна пісня про сучасну війну. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=j-KBzSQwCD8> (дата звернення: 01.04.2023).
30. Радіонова О. М. Івент-технології : навч. Посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 168 с.
31. Сердюк М. Як фольк став частиною сучасної української музики і чому це небезпечно. 2020. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/> (дата звернення: 01.04.2023).

32. Сердега Р. Л. Конспект лекцій зі спецкурсу «Українська лінгвофольклористика» Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 228 с.
33. Сівак Є., Добош І., Кузан А. Усна народна творчість як культурологічний феномен. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. №34. Том 4. 2020. С. 185-190.
34. Сьогоднішня народної пісні: осучасненні варіації та давні переспіви. URL: <https://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/narodna-pisnja-zaraz-osuchasnenni-variatsiji-ta-davni-perespivi-video/> (дата звернення: 01.04.2023).
35. Сучасна фол-музика. URL: <https://artsandculture.google.com/entity/m02w4v?hl=uk> (дата звернення: 01.04.2023).
36. Сучасний український фольк: ТОП 10 виконавців, які підкорили світ. URL: https://maximum.fm/novini_t2 (дата звернення: 01.04.2023).
37. Стасік – Колискова для ворога. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=40WD9RDAMVc> (дата звернення: 01.04.2023).
38. Управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації. URL: <http://cultrv.gov.ua/component/content/article/83-novunu/270-holovni-mystetski-podii-rivnenskoho-polissia.html> (дата звернення: 01.04.2023).
39. Шпилясті кобзарі. URL: <https://web.archive.org/web/20150702080114/http://cultua.media/shpiljast-kobzar> (дата звернення: 01.04.2023).
40. Folklore – tales, customs, traditional and clothes. URL: <https://www.ukraine.com/culture/folk-art/folklore> (дата звернення: 01.04.2023).
41. Where do myths, legends and folktales come from? 2019. URL: <https://www.english-heritage.org.uk/visit/inspire-me/blog/articles/where-do-myths-legends-and-folktales-come-from/> (дата звернення: 01.04.2023).